

Управління культури і туризму
Харківської обласної державної адміністрації
Харківська обласна універсальна наукова бібліотека

К А Л Е Н Д А Р

**ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
ХАРКІВЩИНИ НА 2009 РІК**

*Рекомендаційний
бібліографічний покажчик*

ХАРКІВ 2008

Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2009 рік: Рек. бібліогр. покажч. / Упр. культури і туризму Харк. обл. держ. адмін.; Харк. обл. універс. наук. б-ка. – Х., 2008. – 72 с.

Матеріал підготували:	Сашкова Л.О. Конопля Л.М.
Редактор	Грайворонська Н.І.
Комп'ютерний набір	Конопля Л.М.
Відповідальна за випуск:	Шостко Н.І.

Універсальне довідково-бібліографічне видання "Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини" видається ХОУНБ з 1977 року. Посібник містить фактографічні і бібліографічні відомості про визначні події історії, суспільно-політичного, громадського та культурного життя області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, життя і діяльність яких пов'язана з Харківщиною.

Показчик складається з трьох частин і відкривається хронікою подій з історії Харківщини. Далі читачам пропонується перелік визначних дат стосовно подій і особистостей 2009 року. Зірочками (*) позначені ті дати, до яких у третій частині подаються інформаційні довідки та бібліографічні списки. У списках рекомендовану літературу розміщено в логічній послідовності.

Видання розраховане на бібліотекарів, які пропагують краєзнавчу літературу, а також лекторів, вчителів та усіх читачів, що цікавляться краєзнавством.

Радимо використовувати показчик для відзначення ювілейних і пам'ятних дат краю. Він допоможе в організації книжкових виставок, переглядів, проведенні масових заходів.

Відбір матеріалу закінчено в серпні 2008 року.

Розділ I.

ХРОНІКА ПОДІЙ З ІСТОРИЇ ХАРКІВЩИНИ НА 2009 РІК

- 1629**   **380 років тому**
– Харківський район. Засновано смт Березівка
- 1634**   **375 років тому**
– Харківський район. Засновано с-ще Коротич
- 1654**   **355 років тому**
– Засновано м. Харків
- 1659**   **350 років тому**
– Цар Олексій Михайлович дозволив проводити у Харкові щорічні ярмарки, які присвячувалися церковним святкам. 15–31 серпня вперше почав діяти найстаріший з Харківських ярмарків – Успенський
– Зміївський район. Переселенцями-втікачами з Правобережної України засновано смт Зідьки
– Нововодолазький район. Селянами-втікачами з Правобережної України засновано смт Бірки
- 1674**   **335 років тому**
– Засновано м. Вовчанськ
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2004 р.
– Х., 2003. – С. 43-46.

- 1684**   **325 років тому**
 – Богодухівський район. Засновано с. Куп'єваха. У цьому селі народився П.А.Заковорот (1871–1951) – один з основоположників радянської школи фехтування
- 1689**   **320 років тому**
 – Споруджено Покровський собор у Харкові. Це найстаріша кам'яна споруда міста, що збереглася до наших днів
- 1699**   **310 років тому**
 – Нововодолазький район. Засновано с. Рокитне
- 1709**   **300 років тому**
 2 червня – Напередодні битви зі шведами під Полтавою Харків відвідав Петро І. За його наказом фортецю було розширено й укріплено
- 1724**   **285 років тому**
 – Валківський район. Засновано Старомерченський парк (нині парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення)
 – Харківський район. Засновано с. Веселе
- 1754**   м. Ізюм. Святителем Іоасафом Белгородським знайдено чудотворну ікону Божої Матері Пісчанської, яка нині зберігається у Свято-Вознесенському храмі
- 1759–1760** – Г.Сковорода викладав у Харківському колегіумі
- 1764**   **245 років тому**
 – Богодухівський район. Засновано с. Сазоно-Баланівка. Спочатку був хутір Юнаківка, в 1920 р. його перейменовано на Баланівку, яку в 1941 р. об'єднано з хутором Сазони
 – Красноградський район. Засновано с. Соснівка (до 1944 р. – Циглерівка)
- 1769–1774** – Укладено Г.Сковородою збірник “Басні Харківські”
- 1789**   **220 років тому**
 – У Харкові засновано перший стаціонарний театр
- 1799**   **210 років тому**
 16 жовтня – Указом імператора Павла І було створено Слобідсько-Українську єпархію. З 1946 р. має сучасну назву Харківська і Богодухівська єпархія
- 1804**   **205 років тому**
 грудень – Засновано Ботанічний сад Харківського університету
- 1809**   **200 років тому**
 – За ініціативи І.Каразіна закладено Краснокутський дендропарк

(нині парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення)

1814

195 років тому

- У Харкові почала працювати перша професійна театральна група

1819

190 років тому

29 червня – м. Чугуїв. Відбувся антикріпосницький виступ військових
3 липня поселенців, який був жорстоко придушений царськими військами

1824–1825

- Видавався двомісячник “Український журнал” (редактор О.Склобовський). На сторінках журналу друкувалися російські твори харківських письменників, етнографічні описи міст України, оригінальні документи Ю.Хмельницького, І.Мазепи, І.Скоропадського. Журнал заборонено цензурою після повстання декабристів

1824–1833

- Споруджено дзвіницю Успенського собору на честь перемоги російської армії над Наполеоном (архітектори Є.Васильєв, К.Тон)

1849

160 років тому

- Харківський район, с-ще Васищево. Збудовано Свято-Дмитріївський храм - пам'ятник архітектури, діючий храм

1864

145 років тому

- При конторі держбанку відкрилася Харківська ощадкаса
- Богодухівський район. Засновано с. Заброди
- Зміївський район. Засновано с. Чемужівка
- Куп'янський район. Засновано с. Петрівка (до 1919 р. – Білоцерківка)
- Харківський район. Засновано с. Пономаренки

1869

140 років тому

- Збудовано першу лінію Південної залізниці Курськ-Харків-Ростов. 22 травня до Харкова прибув перший поїзд
- Засновано вагоноремонтний завод
- Художницею-педагогом М.Раєвською-Івановою створено міську рисувальну школу. У 1912 р. її було реорганізовано у художнє училище
- Богодухівський район, с. Гути. Відкрито найбільше підприємство цукрової промисловості в Україні – Первухінський цукровий комбінат. В 1919 р. присвоєно ім'я Г.Первухіна
- Лозівський район. Під час прокладання Курсько-Харківсько-Севастопольської залізниці виникло смт Панютине (до 1872 – Лозова-Азовська)
- Шевченківський район. Засновано с. Аркадівка

24 березня – Засновано Харківське товариство розповсюдження в народі грамотності. Перший голова правління – М.Бекетов. Припинена діяльність у 1920 р.

липень – Почало працювати Харківське паровозне депо Курсько-Харківсько-Азовської лінії Південної залізниці (нині електровозне депо “Жовтень”)

30 серпня – У Харкові відкрито Олександрівську міську лікарню (нині перша міська клінічна лікарня)

1874 135 років тому

– Відкрито оперний, так званий “ліричний” театр. В 1883 р. вперше в Україні на його сцені було поставлено оперу М.Лисенка “Ночь перед Рождеством”

28 квітня – З місця, де тепер знаходиться сквер ім. Свердлова, злетіла повітряна куля, сконструйована першим повітроплавцем України М.Т.Лаврент’євим. Йому вдалося долетіти до селища Данилівка. Пізніше талановитий винахідник, колишній кріпак, створив чотиримісну повітряну кулю “Харків” і аеростат, що мав таку ж назву

1879 130 років тому

– При Харківському університеті створено перше в Україні математичне товариство

8 лютого – Народовольці вчинили терористичний акт, внаслідок якого було смертельно поранено харківського губернатора князя Д.Кропоткіна

1879–1882 – В Харківській семінарії навчався видатний український поет П.Грабовський

1884 125 років тому

– Краснокутський район. І.Г.Харитоненком засновано Наталіївський парк (нині парк-пам’ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення). Його площа становить 55 га

травень– червень – Гастролі М. Єрмолової у Харкові

1884–1916 – Випускається офіційне видання органу міського самоврядування “Журналы Харьковской городской Думы” (у 1907–1916 – “Известия Харьковской городской Думы”)

1884–1917 – Видається філософсько-богословський журнал “Віра і розум”. З 2000 р. видання журналу відновлено

1894 115 років тому

березень – Став до ладу перший елеватор у Харкові на Іванівці

14 липня – Перебування імператора Олександра III в Спасовому Скиту при

освяченні Храму на місці аварії царського поїзда 17 жовтня 1888 р.

1899

110 років тому

- Створено Харківський “Союз боротьби за освобождение рабочего класса” (існував паралельно з Харківським комітетом РСДРП, з яким об’єднався у 1902 р.)
- м. Харків. На честь 100-річчя з дня народження О.С.Пушкіна вул. Німецькій було присвоєно ім’я поета (нині вул. Пушкінська)
- За ініціативи Х.Алчевської на території її садиби встановлено мармуровий бюст Т.Шевченка (скульптор В.Беклемішев) – перший пам’ятник поету в Україні

червень

- м. Куп`янськ. Вперше проведено виставку великої рогатої худоби та коней, виведених у Куп`янському повіті

17 вересня

- Кегичівський район. Став до ладу цукровий комбінат

1904

105 років тому

- Перебування імператора Миколи II у Харкові. Здійснив огляд військ, які відбували на Далекий Схід
- м. Чугуїв. Відкрито меблевий комбінат

березень

- Створено Товариство трудящих жінок. Засновниця і перший голова – Л.Єфімович

23 травня

- Відкрито пам’ятник О.С.Пушкіну (скульптор Б.Едуардас)

1909

100 років тому

- Побудовано харківський Робітничий дім (з 1924 р. – клуб Металістів, після Великої Вітчизняної війни – Палац культури заводу транспортного машинобудування)
- Створено селекційну станцію, яку в 1956 році було реорганізовано в Інститут рослинництва, селекції та генетики ім. В.Я.Юр`єва

1 квітня

- Відкрито пам’ятник М.В.Гоголю на Театральній площі Харкова

25 квітня

- За ініціативи проф. І.Оболенського створено карету “швидкої допомоги”

1914

95 років тому

- Відкрито станцію “швидкої допомоги”
- Збудовано Трьох-Святительську церкву, яку освячено в січні 1915 р.
- Почала діяти харківська каналізація (нині “Харківочисткомунвод”)
- Споруджено Харківський іподром (архітектор З.Хоманський)
- Сахновщинський район. Засновано с. Володимирівка

- квітень* – Відкрито пам'ятник М.Кропивницькому (скульптор Ф.Белавинський)
- 23 листопада* – Перебування імператора Миколи II у Харкові. Прийняв депутації від губернських предводителів дворянства, громадських відомств, був присутнім на богослужінні в Успенському соборі, відвідав кілька лікарень та лазаретів
- 1914–1916** – Споруджено Палац Праці (колишній доходний будинок Всеросійського страхового товариства “Росія”, архітектор І.Претро)
- 1919**   **90 років тому**
- Відкрито педагогічний Інститут ім. Г.Сковороди (нині Харківський державний педагогічний університет ім. Г.Сковороди)
- Полковник Ф.Алі Ізенбек натрапив у зруйнованому поміщицькому маєтку с. Великий Бурлук на списані незвичайними письменами дубові дощечки. Це була найдавніша з нині відомих пам'яток давньоукраїнського письменства дохристиянської доби “Велесова книга”
- січень* – Колишню Павлівську площу названо ім'ям видатної діячки німецького та польського робітничого руху Р.Люксембург
- 19 січня* – Вийшов перший номер “Бюлетеню Ізюмського повітового військово-революційного комітету” (нині міська районна газета “Обрії Ізюмщини”)
- 21 січня*   Вийшов перший номер газети “Известия исполнительного комитета...” (нині районна газета “Вісник Куп'янщини”)
- березень*   Вийшов перший номер газети “Вісті” (нині районна газета “Вісті Красноградщини”)
- 1–6 березня* – У Харкові відкрився III з'їзд КП(б)У, головну увагу на якому було зосереджено на питаннях відновлення і зміцнення Радянської влади в Україні
- 6–10 березня* – Відкрився III Всеукраїнський з'їзд Рад. Прийнято першу Конституцію УРСР
- 27 квітня – 4 травня* – Відкрився I Всеукраїнський з'їзд Профспілок
- листопад* – Відкрито ХНДІ ендокринології та хімії гормонів (нині інститут проблем ендокринної патології ім. В.Данилевського АМН України)
- 11 грудня* – Харків визволено від білогвардійців. Сюди переїхав уряд і Всеукрревком. Харків знову став столицею УРСР до 1934 р.
- 1924**   **85 років тому**
- Став до ладу шкіряний завод “Більшовик” (нині ЗАТ Харківське виробниче шкіряне об'єднання “Більшовик”)

- Засновано державний інститут з боротьби з венеричними хворобами (нині Харківський інститут дерматології та венерології АМН України)
- Засновано харківський завод “Полімерконтейнер”, один з найкрупніших виробників тари в Україні (нині ТОВ “Харківський завод “Полімерконтейнер”)
- Засновано харківську обласну організацію фізично-спортивного товариства “Динамо”
- Близнюківський район. Засновано с. Кірове (до 1938 р. – Галич)
- Первомайський район. Групою переселенців-бідняків з Ізюмського району засновано с. Суданка
- Сахновщинський район. Селянами переселенцями з с. Нехворощі Полтавської області засновано с. Огіївка. Названо (1927 р.) ім’ям партизанського командира Я.Р.Огія, який загинув під час громадянської війни

травень – Відкрито дитячу музичну школу № 2 (в 1986 р. її було реорганізовано в дитячу школу мистецтв)

1 травня – Паровозобудівним заводом випущено перший радянський гусеничний трактор “Комунар”

влітку – Почалось регулярне повітряне сполучення першими повітряними трасами Харків–Київ, Харків–Одеса

жовтень – Створено Жовтневий район м. Харкова (колишній Холодногірський)

16 листопада – У Харкові почала діяти перша в Україні радіостанція. Початок радіомовлення в Україні

грудень – Засновано м. Первомайський (до 1952 р. ст. Лихачове)
Див.: Календар знаменних і пам’ятних дат Харківщини на 2004 р. – Х., 2003. – С. 46-49.

1929 80 років тому

- Засновано інститут Коксобуд (нині Діпрококс)
- Закінчено спорудження Будинку державної промисловості – першої висотної будівлі із скла та бетону у Радянському Союзі (архітектори С.Серафимов, С.Кравець, М.Фельгер)
- Побудовано станцію ТЕЦ –2 “Есхар”
- Відкрито Харківську філармонію. Організовано симфонічний оркестр
- Створено Харківський комбікормовий завод
- Засновано Харківський завод медичних пластмас і стоматологічних матеріалів (нині АТ “Стома”)

- Створено шовківницький радгосп, який в 1939 р. було реорганізовано в дослідну станцію. В 1990 р. на її базі відкрито Український НДІ шовківництва УААН
- Харківський район. Засновано с. Комунар
- Чугуївський район. Засновано смт Чкаловське. Названо на честь радянського льотчика В.П.Чкалова
- 26 січня – В будинку Харківського оперного театру громадськість міста вшанувала видатного французького письменника А.Барбюса
- 31 березня – Відкрито палац культури працівників зв'язку (архітектор А.Молокін)
- серпень Вийшов перший номер газети “Радянське слово” (нині районна газета “Голос Лозівщини”)
- 10 вересня – Створено Харківський інститут політичної освіти (нині Харківська державна академія культури)
- жовтень – Засновано інститут тваринництва УААН
- 5 жовтня – Відкрито пам'ятник М.Коцюбинському (проект М.Новосельського)
- 1 листопада – Почав роботу перший в Україні театр музичної комедії
- 1934 75 років тому**
- Вийшов перший номер газети “Ленінська зміна” (з 1991 р. – “Событие”)
- Створено харківську організацію Спілки архітекторів України
- Засновано дитячу музичну школу № 4 ім. М.Леонтовича (перший директор школи – С.А.Чистякова)
- Створено науково-дослідну гідротехнічну лабораторію (нині УкрНДІ проблем водопостачання, водовідведення та охорони навколишнього природного середовища “УкрВОДГЕО”)
- 21 січня – Став до ладу турбогенераторний завод (в 1996 р. його реформовано в ВАТ “Турбоатом”)
- 19 травня – Відкриття Міжнародної конференції з питань теоретичної фізики, в роботі якої брали участь відомі зарубіжні вчені Н.Бор, Е.Вільямс, М.Плессет і радянські фізики Л.Ландау, І.Тамм, Я.Френкель та ін.
- 15 червня – Відбувся I з'їзд письменників республіки, на якому було створено Спілку письменників України. Засновано харківське відділення Спілки письменників України
- 12 серпня
- 24 червня – Столицю Радянської України було перенесено з Харкова до Києва
- 1 липня – Збудовано Будинок архітектора (архітектор В.В.Величко)

- грудень* – Засновано Харківську парфумерно-косметичну фабрику (нині АТ “Ефект”)
- 13 грудня* – Засновано Харківський дослідний завод монокристалів НТК “Інститут Монокристалів”
- 1939**   **70 років тому**
- У Харкові введено в дію першу тролейбусну лінію
- липень* – Засновано районну газету “Сталінським шляхом” (нині “Вісті Дергачівщини)
- 1 липня* – Відкрито Харківський театр ляльок (нині Харківський академічний театр ляльок ім. В.Афанасьєва)
- 1944**   **65 років тому**
- Відкрито міський Будинок фізкультури
- Відкрито Харківський індустріально-педагогічний технікум № 1
- Засновано Харківську фабрику спортивних виробів
- Відкрито Харківську дитячу художню школу ім. І. Рєпіна
- м. Чугуїв. Відкрито м’ясокомбінат
- лютий* – Відкрито Харківський радіотехнічний технікум
- 23 серпня* – На площі Держинського (нині площа Свободи) відкрито виставку “Освобожденная Харьковщина”. Її стенди та експонати розповідали про те, що зроблено в Харкові за рік після визволення від фашистських окупантів (відбудовано 247 промислових підприємств, здано в експлуатацію 300 тис. м² житла)
- 1 жовтня* – На базі 33-ї Гвардійської танкової бригади створено Харківське Гвардійське танкове командне училище (нині Харківський інститут танкових військ ім. Верховної Ради України)
- 5 жовтня* – Засновано Харківське медичне училище № 3 (6 серпня 1955 р. наказом Харківського обласного відділу охорони здоров’я училище переведено у м. Красноград Харківської області)
- листопад* – Засновано харківську спортивну школу молоді (нині школа вищої спортивної майстерності)
- 1949**   **60 років тому**
- Засновано Харківський завод тракторних самохідних шасі
- 31 січня* – Створено харківську обласну організацію Українського товариства охорони природи
- 1954**   **55 років тому**
- У Харкові відкрито перше телевізійне ательє
- При Харківському політехнічному інституті створено науково-дослідний та проектно-конструкторський інститут “Молнія” (нині

науково-дослідний та проектно-конструкторський інститут “Молнія” Національно-технічного університету “ХПІ”)

- Споруджено Харківський міст, який з’єднує по Московському проспекту центр зі східною частиною міста (архітектор А.В.Межеровський, скульптор М.Ф.Овсянкін). На мосту встановлено дві скульптурні групи, що символізують непорушну єдність російського та українського народів (скульптор М.Ф.Овсянкін)
- На р. Оскіл, поблизу с. Червоний Оскіл, розпочато будівництво гідровузла і водоймища, які входять до комплексу каналу Північний Донець - Донбас

5 жовтня – За рішенням Міжнародного Союзу UNIMA при Харківському ляльковому театрі відкрито виставку ляльок, яка згодом переросла в єдиний в Україні музей ляльок

1959   **50 років тому**

- Засновано харківську організацію Спілки журналістів України
- Розпочалася забудова масиву Павлового поля у Харкові
- Засновано Український НДІ природних газів

11 квітня – Засновано науково-виробниче об’єднання з розробки, виробництва й експлуатації автоматичних систем управління ракетно-космічними комплексами (нині ВАТ “Хартрон”)

18 липня – Створено харківський завод “Радіоелементів” – найбільший в СНД завод-виробник електричних з’єднань (нині “ВАТ Коннектор”)

грудень – Відкрито пам’ятник М.Рудневу, герою громадянської війни в Україні (1917-1924 рр.) (скульптор В.Воловик, архітектор В.Якименко)

1964   **45 років тому**

- Відкрито пам’ятник двічі Герою Соціалістичної Праці В.Юр’єву (скульптор В.Агібалов, архітектор Д.Морозов)
- Прийняв перших глядачів широкоформатний кінотеатр “Київ”
- Розпочато будівництво Первомайського хімічного комбінату
- Закінчено будівництво Печенізького водосховища (розпочато в 1958 р.). Довжина водоймища – 70 км, ширина 3 км, корисна віддача води становить 341 млн. м³

6 жовтня – с. Соколово, Зміївський район. Урочисто відкрито обеліск на честь бойової співдружності радянських і чехословацьких воїнів

грудень – Відкрито готель “Інтурист” (архітектор В.Васильєв)

1969   **40 років тому**

- Відкрито санаторну школу–інтернат для дітей хворих на сколіоз

- В Палаці культури залізничників відкрито музей історії Південної залізниці
- січень* – Вийшов з друку перший номер газети “Вечірній Харків”
- 3 серпня* – м. Чугуїв. Відкрито художньо-меморіальний музей І.Репіна
- 25 грудня* – Відкрито Центральний державний науково-технічний архів України
- 1974**   **35 років тому**
  - Споруджено новий клінічний комплекс Українського НДІ охорони здоров’я дітей та підлітків, заснованого в 1922 р., як інститут охорони материнства та дитинства
  - Створено харківську обласну організацію Всеукраїнської спілки автомобілістів
- січень* – Відкрито Харківську дитячу музичну школу № 13 ім. М.Коляди
- 9 квітня* – Відбулася вистава у Новому цирку, збудованому в західній частині Червоношкільної набережної
- 1979**   **30 років тому**
  - Розпочато будівництво Олексіївського житлового масиву (архітектори М.І.Авраменко, Т.А.Морева, В.А.Можейко)
  - Споруджено готель “Мир” (архітектори С.Миргородський, Р.Гупало, Н.Діденко, І.Іванов, В.Савченко)
  - Споруджено Будинок політпросвіти (архітектори Б.Клейн, А.Ткаченко, В.Симонюк)
- 1984**   **25 років тому**
  - Відкрито парк Перемоги (проспект Тракторобудівників, Салтівський житловий масив)
- 11 серпня* – Введено в експлуатацію першу ділянку другої лінії Харківського метрополітену
- 1989**   **20 років тому**
  - Харків’яни С.Бершов та лікар-травматолог В.Пастух у складі союзної команди підкорили пік Гімалайського велетня гору Канченджангу (8586 метрів). На її чотирьох піках вони залишили значки з гербом Харкова
  - Створено Харківський Козацький Слобідський полк
  - Відкрито пивзавод “Рогань” (нині ВАТ “Пивзавод Рогань”)
  - Створено Харківське обласне товариство захисту прав споживачів
  - м. Балаклія. Відкрито історико-краєзнавчий музей
- січень* – Створено Харківський обласний комітет “Дробицький Яр”
- квітень* – У Фізико-технічному інституті АН УРСР та НВО

“Монокристалреактив” паралельно за різних експериментальних умов зареєстровано продукти розкладу, що свідчать про ядерний синтез, здійснений у звичайних умовах

9 вересня – Укладено Угоду про співпрацю і побратимство з американським містом Цинциннаті

11 квітня – Створено Харківську оперативно-рятувальну службу. Керівник Ю.О.Куліш

7 листопада – ВО “Харківський завод електроапаратури” спільно із західнонімецькою фірмою ППС випустив першу партію персональних комп’ютерів

– Почалася відбудова Свято-Пантеліймонівського храму у Харкові

1994 15 років тому

– Засновано Українсько-німецький економіко-фінансовий ліцей при Харківському державному університеті харчування і торгівлі

– Відновлено видання “Харьковские епархиальные ведомости”. Газету засновано в 1867 р.

– Вийшли друком перші номери “Українського радіологічного журналу”, заснованого Харківським НДІ медичної радіології Міністерства охорони здоров’я України

– Введено в експлуатацію перші свердловини Юліївського нафтогазоконденсатного родовища

20 січня – Створено Спільку жінок Харківщини. Керівник Є.Просекіна

6 лютого – Відкрито Ізраїльський культурний центр у Харкові

квітень – В клубі Військового університету відбулася установча конференція нової громадської організації – Асоціації спортсменів Харківщини

8 серпня – Створено Харківський міський жіночий фонд. Керівник Л.А.Кім

19 жовтня – Засновано українсько-болгарське товариство “Пірана” (виробництво парфумерної продукції та косметичних засобів)

10 листопада – У Харкові відкрито перший в Україні Французький культурний центр

грудень – Вперше у Харкові відбувся Всеукраїнський фестиваль фольклористичних ансамблів “Фольклорна толока”, які відтворюють регіональні традиції гуртового співу та музикування

1999 10 років тому

– Звання “Почесний громадянин м. Харкова” отримали: Пилипчук М.М., Бездітко А.П., Біблик В.В., Гурченко Л.М., Конарев Н.С., Мала Л.Т., Митрополит Харківський і Богодухівський Никодим, Поярков Ю.М., Сергеев В.Г., Трусков К.А. Звання “Почесний громадянин м. Харкова” існувало з 1832 р. до 1914 р. У 1998 р. за

ініціативи мера міста М.Пилипчука почесну назву відновлено у правах і розроблено положення про присвоєння з врученням нагрудного знака і занесенням імені до “Книги Почесних громадян м. Харкова”

- 1 січня* – Відкрито Науково-просвітній музей сексуальних культур світу
- 1 січня* – Засновано газопромислове управління “Харківгазвидобування” – філія дочірньої компанії “Укргазвидобування” національної АК “Нафтогаз України”
- травень* – Відбувся I Міжнародний конкурс виконавців, присвячений українському співакові І.Алчевському
- серпень* – Засновано Харківську обласну громадську організацію “Товариство Амазонок”. Керівник З.П.Соколова
- 23 вересня* – З аеродрому Харківського авіапідприємства піднявся в небо перший серійний літак незалежної України АН-140
- 7 жовтня* – В Харкові відкрився перший Міжнародний фестиваль фантастики “Зоряний міст”
- листопад* – Створено товариство азербайджано-української дружби “Достлуг”
- 14 грудня* – У Харківському державному аграрному університеті ім. В.Докучаєва відкрито музей історії вузу
- 2004** – В Будинку обласної федерації футболу (вул. 23 Серпня, 71), відкрито унікальний музей футбольної слави Харківщини
- Відкрито Палац студентів Національної юридичної академії
- квітень* – Балаклійський район, с. Веселе. Відкрито пам’ятник державному і громадському діячу О.С.Масельському
- 15 квітня* – На алеї слави 2-го міського кладовища встановлено пам’ятник Герою України Л.М.Малій (скульптор О.Рідний)
- 15 травня* – Відбулося офіційне відкриття українсько-російського підприємства “Лозівський комбайновий завод”
- 20 серпня* – Біля будинку облдержадміністрації відкрито пам’ятник першому харківському губернатору Є.О.Щербініну (скульптор А.Іванова)
- 22 серпня* – м. Харків нагороджено Почесним Прапором Ради Європи
- На перехресті проспектів Правди і Леніна відкрито монумент “Засновникам Харкова на честь 350-річчя міста” (скульптор З.Церетелі)
- 1 вересня* – м. Куп’янськ. Відкрито перший в Україні пам’ятник медичній сестрі (скульптор І.Коваленко)
- 6 вересня* – Указом Президента України на території Зміївського та Первомайського районів створено національно-природний парк “Гомільшанські ліси”

23 вересня Підписано Угоду про встановлення дружніх стосунків між м. Харків і м. Цзинань (КНР)

Розділ II.

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ХАРКІВЩИНИ НА 2009 РІК

- 1 січня – 65 років від дня народження **Віктора Тихоновича Ендебері** (1944–2001), прозаїка, гумориста, сатирика
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2004 р. – Х., 2003. – С. 28-29.
- 2 січня – 130 років від дня народження **Василя Ступницького** (1879–1945), українського етнографа, диригента, композитора
– 45 років від дня народження **Арсена Борисовича Авакова** (1964), громадського діяча, голови Харківської облдержадміністрації (з лютого 2005 р.)
- 9 січня – 145 років від дня народження **Володимира Андрійовича Стеклова** (1864–1926), російського математика, механіка
– 105 років від дня народження **Федора Федоровича Богданова** (1904–1981), українського композитора, диригента
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 10–11.
- 10 січня – 95 років від дня народження **Всеволода Георгійовича Новикова** (1914–1983), вченого, педагога. У 1966–1983 рр. – ректор Харківського інституту радіоелектроніки
* – 80 років від дня народження **Олександра Сергійовича Барсегяна** (1929), українського режисера Харківського російського драматичного театру ім. О.Пушкіна, Почесного громадянина м. Харкова (2006)
- 11 січня – 105 років від дня народження **Олександра Яковича Усикова** (1904–1995), українського радіофізика
- 12 січня – 115 років від дня народження **Василя Михайловича Блакитного** (Еллан–Блакитний) (1894–1925), українського поета і громадського діяча
- 13 січня – 90 років від дня народження **Любові Трохимівни Малої** (1919–2003), вченої, лікаря-кардіолога, Почесного громадянина м. Харкова (1999)
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2004 р. – Х., 2003. – С. 29-32.

- 17 січня – 165 років від дня народження **Едуарда Едуардовича Бергенгейма** (1844–1896), промисловця, засновника харківського керамічного заводу
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2004 р. – Х., 2003. – С. 33.
- 65 років від дня народження **Лідії Григорівни Доценко** (1944), поетеси
- 19 січня – 115 років від дня народження **Марка Степановича Терещенка** (1894–1982), українського актора і режисера. У 1945–1976 рр. викладав в Харківському інституті культури
- 60 років від дня народження **Валентини Андріївни Гошовської** (1949), політолога, політичного діяча, літературознавця
- 21 січня – 65 років від дня народження **Світлани Мефодіївни Дроговоз** (1939), вченого-фармаколога, доктора медичних наук
- 24 січня – 115 років від дня народження **Івана Никифоровича Стешенка** (1894–1937), українського співака (бас). У 1931–1934 рр. – соліст Харківського театру опери та балету
- 27 січня – 80 років від дня народження **Аполлона Максимовича Білоуса** (1929–1999), українського кріобіолога, одного з ініціаторів та організаторів загальної науково-технічної програми з проблем кріобіології
- 29 січня – 130 років від дня народження **Євгена Андрійовича Агафонова** (1879–1955), українського художника, члена Товариства харківських художників (1906)
- * – 60 років від дня народження **Володимира Михайловича Птушкіна** (1949), українського композитора
- 31 січня – 130 років від дня народження **Бориса Вікторовича Савінкова** (1879–1925), російського письменника, політичного діяча, уродженця Харкова
- 3 лютого – 95 років від дня народження **Віктора Петровича Борищенка** (1914–1996), українського співака. У 1933–1935 рр. – актор Харківського театру музичної комедії
- 6 лютого – 115 років від дня народження **Григорія Миколайовича Петнікова** (1894–1971), російського поета, перекладача, фольклориста
- 105 років від дня народження **Володимира Миколайовича Петі** (1904–1942), архітектора
- 10 лютого – 165 років від дня народження **Анатолія Федоровича Коні** (1844–1927), російського юриста і громадського діяча
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 11.
- 13 лютого – 95 років від дня народження **Віктора Михайловича Жданова**

- (1914–1987), радянського вірусолога, епідеміолога
- 16 лютого – 85 років від дня народження **Віктора Пилиповича Трубникова** (1924–1995), ортопеда-травматолога
- 17 лютого – 60 років від дня народження **Олени Вікторівни Романенко** (1949), української співачки. З 1982 р. – солістка Харківського театру опери та балету ім. М.Лисенка
- 18 лютого * – 200 років від дня народження **Єгора Петровича Ковалевського** (1809–1868), російського письменника, мандрівника, громадського діяча
- * – 70 років від дня народження **Анатолія Михайловича Мірошніченка** (1939), поета
- 19 лютого – 95 років від дня народження **Павла Олексійовича Петюнина** (1914), вченого-хіміка
- 20 лютого – 130 років від дня народження **Василя Яковича Юр`єва** (1879–1962), українського селекціонера-рослинника
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1989 год. – Х., 1988. – С. 1–2.
- 120 років від дня народження **Всеволода Григоровича Аверіна** (1889–1946), українського художника
- 21 лютого – 155 років від дня народження **Тимофія Івановича Буткевича** (1854–1925), протоієрея, магістра богослов'я, професора Харківського університету. Серед його праць: “Историко-статистическое описание Харьковского кафедрального Успенского собора” – своєрідна енциклопедія духовного життя міста
- 22 лютого – 75 років від дня народження **Івана Коржа** (1934), українського поета, перекладача
- 23 лютого – 120 років від дня народження **Василя Степановича Зборовця** (1889–1944), літературознавця, мовознавця
- 100 років від дня народження **Миколи Іполитовича Шпака** (1909–1942), українського поета
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харьковщины на 1999 р. – Х., 1998. – С. 12.
- 3 березня – 90 років від дня народження **Олексія Васильовича Погорелова** (1919–2002), українського математика, Почесного громадянина м. Харкова (2001)
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1989 год. – Х., 1988. – С. 2–4.
- 5 березня – 95 років від дня народження **Володимира Григоровича Сергєєва** (1914), українського вченого в галузі радіотехніки, електроніки й автоматики, Почесного громадянина м. Харкова (1999)
- 6 березня – 75 років від дня народження **Зіновія Михайловича Вальшонка**

- (1934), поета, прозаїка
- 7 березня – 110 років від дня народження **Аркадія Панасовича Любченка** (1899–1945), прозаїка, драматурга
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 13.
- 13 березня – 125 років від дня народження **Олексія Никаноровича Соколовського** (1884–1959), українського агронома-грунтознавця. З 1944 р. – директор Харківського сільськогосподарського інституту
- 14 березня – 75 років від дня народження **Віктора Георгійовича Воронова** (1934), вченого-кібернетика
- 15 березня – 75 років від дня народження **Віктора Михайловича Більчука** (1934), вченого в галузі системного аналізу ефективності функціонування складних систем і операцій
- 17 березня – 80 років від дня народження **Вукола Вуколовича Лопатіна** (1929), українського поета
- 18 березня – 100 років від дня народження **Інни Леонідівни Герман** (1909–1990), артистки балету (ХАТОБ)
- 22 березня – 115 років від дня народження **Василя Дмитровича Єрмилова** (1894–1967), українського художника, живописця, графіка, монументаліста
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 13–14.
- 24 березня – 85 років від дня народження **Нінеї Михайлівни Анникової** (1924), української артистки. У 1944–1956 рр. – солістка Харківського театру музкомедії
- 25 березня – 170 років від дня народження **Леонарда Леопольдовича Гіршмана** (1839–1921), офтальмолога
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1989 год. – Х., 1988. – С. 4.
- 28 березня – 75 років від дня народження **Олександра Івановича Процевського** (1929), українського правознавця
- 29 березня – 180 років від дня народження **Івана Павловича Лазаревича** (1829–1902), акушера-гінеколога
- 30 березня * – 115 років від дня народження **Миколи Павловича Барабашова** (1894–1971), українського радянського астронома. З 1930 р. – директор Харківської астрономічної обсерваторії
- 31 березня – 140 років від дня народження **Миколи Сергійовича Бокаріуса** (1869–1931), українського вченого, одного із засновників радянської судової медицини. Заснував у 1923 р. перший в Україні Харківський НДІ судекспертизи, якому в 1931 р. було присвоєно його ім'я

- 120 років від дня народження **Бориса Петровича Герасимовича** (1889–1937), фізика, астрофізика-теоретика. У 1917–1931 рр. працював у Харківському університеті
- 1 квітня* – 95 років від дня народження **Тамари Яківни Веске** (1914), українського музичного педагога
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 14–15.
- 1 квітня* – 200 років від дня народження **Миколи Васильовича Гоголя** (1809–1852), письменника. Життя і творчість Гоголя тісно пов'язані з Слобідською Україною, з Харківщиною
- 6 квітня* – 120 років від дня народження **Івана Опанасовича Соколянського** (1889–1960), радянського вченого-дефектолога, першого директора НДІ дефектології, створеного у 1930 р. в Харкові
- 6 квітня* – 90 років з дня смерті **Ілюдора Ілюдоровича Загоскіна** (1851–1919), інженера і архітектора
- 12 квітня ** 60 років від дня народження **Анатолія Антоновича Перерви** (1949), українського поета
- 16 квітня* 95 років від дня народження **Микити Васильовича Гомоненка** (1914–1941), військовика, Героя Радянського Союзу (1942)
- 18 квітня* – 155 років від дня народження **Миколи Федоровича Сумцова** (1854–1922), українського фольклориста, етнографа, літературознавця, громадського діяча
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 15–17.
- 19 квітня* – 70 років з дня смерті **Миколи Миколайовича Синельникова** (1855–1939), російського режисера, актора і театрального педагога
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1995 рік. – Х., 1994. – С. 11–12.
- 21 квітня* – 85 років від дня народження **Євгена Івановича Червонюка** (1924–1982), українського співака і педагога
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 17–18.
- 22 квітня* – 100 років від дня народження **Леоніда Ароновича Юхвіда** (1909–1968), українського прозаїка, драматурга
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 19–20.
- 85 років від дня народження **Анатолія Леонідовича Насєдкіна** (1924–1994), українського живописця і графіка
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 18–19.
- 23 квітня* – 85 років від дня народження **Олексія Олександровича Коржа** (1924), українського ортопеда-травматолога. З 1965 р. – директор

Харківського НДІ травматології, ортопедії та протезування ім. М.Ситенка (нині Інститут патології хребта та суглобів ім. професора М.Ситенка АМН України)

- 26 квітня – 180 років від дня народження **Григорія Петровича Данилевського** (1829–1890), українського і російського письменника
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1989 год. – Х., 1988. – С. 4–5.
- * – 100 років від дня народження **Лева Самойловича Палатника** (1909–1994), фізика, педагога
- 27 квітня – 105 років з дня смерті **Михайла Петровича Старицького** (1840–1904), українського поета, драматурга, прозаїка, театрального громадського діяча
- 65 років від дня народження **Костянтина Костянтиновича Шердиця** (1944), поета, громадського діяча
- 29 квітня – 100 років від дня народження **Леоніда Федоровича Верещагіна** (1909–1977), українського і російського радянського фізика. В 1934–1939 рр. працював у Харківському фізико-технічному інституті АН УРСР
- 2 травня – 100 років від дня народження **Федора Кузьмича Андрущенка** (1909–1982), електрохіміка, засновника та керівника наукової школи технічної електрохімії у ХПІ
- 3 травня – 70 років від дня народження **Валерія Федоровича Замєсова** (1939), українського поета, письменника, прозаїка
- 7 травня – 90 років від дня народження **Бориса Абрамовича Слуцького** (1919–1986), поета
- 12 травня – 150 років від дня народження **Михайла Олександровича Алісова** (1859 – після 1930), українського художника-пейзажиста. Жив у Харкові та Криму
- 50 років від дня народження **Володимира Андрійовича Шумілка** (1959), громадського і політичного діяча. У 2002–2006 рр. – міський голова Харкова
- 14 травня – 140 років від дня народження **Миколи Васильовича Країнського** (1869–1951), українського радянського психолога та психіатра
- 130 років від дня народження **Опанаса Миколайовича Матюшенка** (1879–1907), одного з керівників повстання на броненосці “Потьомкін”
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1989 год. – Х., 1988. – С. 5–6.
- 120 років від дня народження **Віктора Володимировича Золотарьова** (1889–1966), актора. У 1934–1966 рр. працював у Харківському російському драматичному театрі ім. О.Пушкіна
- 15 травня – 80 років від дня народження **Юрія Івановича Стадниченка** (1929),

поета, перекладача, публіциста

Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1994 рік. – Х., 1993. – С. 8–10.

- 17 травня – 105 років від дня народження **Михайла Полієвکتовича Верхацького** (1904–1973), українського режисера, педагога, театрального діяча. У 1926–1934 рр. – режисер “Березоля”
- 20 травня – 100 років від дня народження **Семена Михайловича Шаховського** (1909–1984), українського радянського літературознавця
- 23 травня – 80 років від дня народження **Івана Матвійовича Перцева** (1929), українського фармацевта
- 24 травня – 85 років від дня народження **Миколи Яковича Говоруценка** (1924), доктора технічних наук
- 27 травня – 105 років від дня народження **Костянтина Михайловича Греченка** (1904–1981), українського хорового диригента і педагога
- 4 червня – 100 років від дня народження **Олександра Єлисейовича Ільченка** (1909–1994), українського прозаїка, драматурга, журналіста
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 20–21.
- 8 червня – 90 років від дня народження **Андрія Павловича Бездітка** (1919–2002), громадського діяча, Почесного громадянина м. Харкова (1999)
- 10 червня * – 60 років від дня народження **Ніни Семенівни Вербук** (1949), українського графіка, живописця
- 12 червня – 120 років від дня народження **Олександра Васильовича Мельникова** (1889–1958), радянського хірурга, онколога
– 105 років від дня народження **Івана Івановича Магди** (1904–1994), українського радянського вченого-ветеринара
- 13 червня – 75 років від дня народження **Віталія Сергійовича Губаренка** (1934–2000), українського композитора
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1984 год. – Х., 1983. – С. 6–8.
* – 75 років від дня народження **Якова Ейновича Айзенберга** (1934–2004), вченого, конструктора ракетно-космічної техніки
- 14 червня – 85 років від дня народження **Реї Олександрівни Колосової** (1924–2008), української актриси. З 1950 р. – актриса Харківського драматичного театру ім. Т.Шевченка
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 21–22.
– 80 років від дня народження **Бориса Дмитровича Силаєва** (1929), прозаїка, сценариста
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р.

– Х., 1998. – С. 22–24.

- 15 червня – 90 років від дня народження **Миколи Терентійовича Шаповала** (1919–1982), українського радянського поета, прозаїка
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 24–27.
- 80 років від дня народження **Ілі Івановича Залюбовського** (1929), українського вченого в галузі ядерної фізики
- 20 червня – 80 років від дня смерті **Євгена Чикаленка** (1861–1929), громадського діяча і мецената
- 25 червня – 80 років від дня народження **Анатолія Яковича Циганенка** (1929), українського мікробіолога. З 1986 р. – ректор Харківського державного медичного університету
- 2 липня * – 100 років від дня народження **Сергія Олександровича Борзенка** (1909–1972), українського і російського письменника, журналіста, Героя Радянського Союзу (1943)
- 3 липня – 115 років від дня народження **Богдана Петровича Божидара** (справж. прізвище – Гордєєв) (1894–1914), поета, теоретика вірша
– 105 років від дня народження **Арона Михайловича Утевського** (1904–1988), українського радянського вченого-біохіміка
- 7 липня – 45 років від дня народження **Тетяни Федорівни Шамрай** (1964–1988), української поетеси
- 11 липня – 160 років від дня народження **Павла Аркадійовича Андреевського** (1849–1890), російського драматурга, театрального критика. Вихованець Харківського університету
- 14 липня – 175 років від дня народження **Миколи Олександровича Корфа** (1834–1883), громадського діяча, педагога, публіциста
- 22 липня – 100 років від дня народження **Михайла Андрійовича Живолупа** (1909–1991), Героя Радянського Союзу (1943), уродженця с. Ківшарівка Куп'янського району
- 26 липня * – 125 років від дня народження **Степана Васильовича Гризодубова** (1884–1965), авіаконструктора
- 29 липня – 55 років від дня народження **Володимира Петровича Науменка** (1954), літературознавця
- 31 липня – 90 років від дня народження **Миколи Леонідовича Рябініна** (1919–1992), українського скульптора
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1989 год. – Х., 1988. – С. 9–10.
- 2 серпня – 85 років від дня народження **Олександра Анатолійовича Хмельницького** (1924), українського живописця
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 27–28.

- 3 серпня – 75 років від дня народження **Анатолія Євгеновича Спесівцева** (1934), заслуженого майстра спорту з альпінізму
- 40 років від дня народження **Наталії Іванівни Маслової** (1969), української поетеси
- 5 серпня – 165 років від дня народження **Ілі Юхимовича Рєпіна** (1844–1930), російського живописця
- Див.:* Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1994 рік. – Х., 1993. – С. 11–19.
- 8 серпня – 90 років від дня народження **Бориса Ієремієвича Веркіна** (1919–1990), українського фізика
- Див.:* Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1989 год. – Х., 1988. – С. 10–11.
- 12 серпня – 70 років від дня народження **Віктора Миколайовича Ігуменцева** (1939), українського графіка. У 1970–1988 рр. – викладач Харківського художньо-промислового інституту
- 14 серпня – 110 років від дня народження **Бориса Олексійовича Носкова** (1899–1970), інженера, металурга, розробника нового сталюого сплаву для виготовлення танка Т-34
- 90 років від дня народження **Іни Митрофанівни Христенко** (1919–2001), поетеси, прозаїка
- Див.:* Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 28–30.
- 15 серпня – 120 років від дня народження **Ілі Володимировича Добржинця** (1889–1960), українського скрипаля і педагога
- 16 серпня – 130 років від дня народження **Олександра Івановича Мещанінова** (1879–1965), українського хірурга, доктора медичних наук. У 1941–1943 рр. очолював підпільну групу медиків, що діяла на базі 9-ї міської лікарні
- Див.:* Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2004 р. – Х., 2003. – С. 34-35.
- 19 серпня – 90 років від дня народження **Михайла Валентиновича Кульчицького** (1919–1943), поета
- 22 серпня – 95 років від дня народження **Володимира Федоровича Пересипкіна** (1914), українського вченого в галузі фітопатології та імунітету рослин, доктора сільськогосподарських наук
- 50 років від дня народження **Станіслава Олександровича Мінакова** (1959), українського поета
- 23 серпня – 105 років від дня народження **Бориса Хомича Тягна** (1904–1964), українського режисера. Довгий час був актором та режисером театру “Березіль”
- 105 років від дня народження **Всеволода Петровича**

- Рибальченка** (1904–1988), українського композитора, педагога
- 35 років від дня народження **Сергія Вікторовича Жадана** (1974), українського прозаїка, поета
  - 24 серпня* – 60 років від дня народження **Юрія Борисовича Алжнева** (1949), композитора, диригента
  - 28 серпня* – 110 років від дня народження **Андрія Ольховського** (1899–1969), українського музикознавця, композитора, педагога. У 1929–1934 рр. – викладач у Харківському музично-драматичному інституті
  - 29 серпня* – 70 років від дня народження **Олександра Олександровича Жданова** (1939), президента науково-виробничої корпорації “ФЕД”, Героя України (2004)
  - 30 серпня* – 85 років від дня народження **Миколи Павловича Работягова** (1924), українського живописця, графіка, мистецтвознавця
  - 3 вересня* – 60 років від дня народження **Ірини Миколаївни Полякової** (справж. Прізвище – Глебова) (1949), поетеси, прозаїка
  - 5 вересня* – 105 років від дня народження **Бориса Самійловича Ковальського** (1904–2004), вченого в галузі підйомно-транспортного машинобудування
  - 6 вересня* – 180 років від дня народження **Миколи Петровича Баліна** (1829–1904), громадського діяча, видавця, засновника першого споживчого товариства у Харкові (1866)
  - 8 вересня* – 75 років від дня народження **Григорія Прокоповича Мацегори** (1934), українського живописця
  - 10 вересня* – 115 років від дня народження **Олександра Петровича Довженка** (1894–1956), українського радянського прозаїка, сценариста, кінорежисера. З 1923 р. по 1926 р. жив і працював у Харкові. Проживав у будинку по вул. Пушкінській, 64 (нині Будинок народної творчості, на якому встановлено меморіальну дошку)
  - 11 вересня* – 145 років від дня народження **Павла Арсеновича Грабовського** (1864–1902), українського поета. У 1879–1882 рр. вчився в Харківській духовній семінарії
  - 16 вересня* – 50 років від дня народження **Михайла Михайловича Красикова** (1959), поета, літературознавця, фольклориста, етнографа
  - 18 вересня* – 250 років від дня народження **Івана Степановича Рижського** (1759–1811), філолога, першого ректора Харківського університету (1805–1811)
  - 23 вересня* – 80 років від дня народження **Григорія Никифоровича Цицалюка** (1929–1995), українського композитора
  - 25 вересня* – 70 років від дня народження **Юрія Трохимовича Костенка** (1939), вченого в галузі технічної кібернетики, педагога, ректора “ХПІ” (1990–1999)

- 28 вересня – 105 років від дня народження **Мойсея Залмановича Фрадкіна** (1904–1974), українського графіка
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2004 р. – Х., 2003. – С. 35-36.
- 29 вересня – 105 років від дня народження **Миколи Олексійовича Островського** (1904–1936), російського прозаїка. У 1924–1926 рр. приїздив до Харкова для обстеження та лікування в Українському медично-механічному інституті (нині Харківський НДІ травматології, ортопедії і протезування ім. М.Ситенка)
- 30 вересня – 115 років від дня народження **Рафаїла Мойсейовича Брусиловського** (1894–1971), письменника
- 2 жовтня – 50 років від дня народження **Євгена Олександровича Сухарева** (1959), українського поета
- 3 жовтня – 110 років від дня народження **Костянтина Олексійовича Гордієнка** (1899–1993), прозаїка, публіциста
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1994 рік. – Х., 1993. – С. 20–21.
- 5 жовтня – 100 років від дня народження **Ізраїля Мойсейовича Меттера** (1909–1996), письменника, сценариста, уродженця м. Харкова
- 7 жовтня – 105 років від дня народження **Бориса Демидовича Шевченка** (1904–1944), Героя Радянського Союзу, уродженця с. Андріївка Балаклійського району
- 10 жовтня – 85 років від дня народження **Павла Івановича Силки** (1924), українського письменника
– 70 років від дня народження **Миколи Євгеновича Шатилова** (1939), літературознавця
- 14 жовтня – 70 років від дня народження **Івана Степановича Маслова** (1939), прозаїка, літературознавця
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 30–31.
- 16 жовтня – 120 років від дня народження **Соломона Овсійовича Файнтуха** (1889–1985), українського композитора і диригента. У 1932–1950 рр. – викладач Харківської консерваторії
– 90 років від дня народження **Миколи Микитовича Безхутрого** (1919–1995), українського мистецтвознавця, письменника
- 17 жовтня – 95 років від дня народження **Андрія Трохимовича Лаптія** (1914), кінооператора
– 70 років від дня народження **Костянтина Леонідовича Бромберга** (1939), режисера, уродженця Харкова
- 19 жовтня – 155 років від дня народження **Сергія Івановича Васильківського** (1854–1917), українського живописця

Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1979 год. – Х., 1978. – С. 25–26.

- 27 жовтня – 115 років від дня народження **Івана Івановича Падалки** (1894–1938), українського живописця і графіка, засновника харківської графічної школи
- 100 років від дня народження **Дмитра Дмитровича Пономаренка** (1909–1987), українського актора. У 1933–1940 рр. – актор Харківського українського драматичного театру “Березиль”, 1946–1961 рр. – Харківського театру музичної комедії
- 28 жовтня – 60 років від дня народження **Олексія Івановича Аулова** (1949), українського поета
- 29 жовтня – 105 років від дня народження **Олександра Олександровича Морозова** (1904–1979), радянського конструктора бронетанкової техніки
- 31 жовтня – 120 років від дня народження **Івана Миколайовича Шульги** (1889–1956), українського живописця
- 1 листопада – 75 років від дня народження **Федора Івановича Костромітіна** (1934–1996), поета, прозаїка
- 2 листопада – 125 років від дня народження **Олександра Івановича Білецького** (1884–1961), літературознавця, мистецтвознавця, театрального діяча
- Див.:* Календар знаменних і пам’ятних дат Харківщини на 2004 р. – Х., 2003. – С. 36–39.
- 85 років від дня народження **Ігоря Костянтиновича Ковача** (1924–2003), українського композитора
- Див.:* Календар знаменних і пам’ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 31–32.
- 5 листопада – 100 років від дня народження **Сергія Омеляновича Луньова** (1909–1978), художника
- Див.:* Календар знаменних і пам’ятних дат Харківщини на 1994 рік. – Х., 1993. – С.21–22.
- 6 листопада – 225 років від дня народження єпископа **Мелетія** (Михайло Іванович Леонтович) (1784–1840), архієпископа Харківського і Охтирського (1835–1840)
- 7 листопада – 120 років від дня народження **Дмитра Петровича Гордєєва** (1889–1968), археолога, мистецтвознавця, кавказознавця
- 9 листопада – 215 років з дня смерті **Григорія Савича Сковороди** (1722–1794), українського філософа, письменника і педагога
- 12 листопада – 100 років від дня народження **Веніаміна Савелійовича Тольби** (1909–1984), українського диригента і педагога
- Див.:* Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1989 год. – Х., 1988. – С. 14.

- 18 листопада – 110 років від дня народження **Івана Сергійовича Любича** (Любушкіна) (1899–1981), російського актора і режисера. У 1934–1978 рр. працював у Харківському російському драматичному театрі ім. О.Пушкіна
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1979 год. – Х., 1978. – С. 26–28.
- 85 років від дня народження **Револьда Володимировича Барішнікова** (1924–1985), українського живописця і графіка
- 19 листопада – 220 років від дня народження **Андрія Федоровича Павловського** (1789–1857), українського математика. У 1837–1938 рр. – ректор Харківського університету
- 150 років від дня народження **Миколи Петровича Трінклера** (1859–1925), хірурга
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1979 год. – Х., 1978. – С. 28–29.
- 20 листопада – 70 років від дня народження **Валерія Михайловича Івченка** (1939), українського і російського актора, режисера. У 1961–1973 рр. – актор Харківського українського драматичного театру ім. Т.Шевченка
- 21 листопада – 85 років від дня народження **Ігоря Івановича Корнейчика** (1924–1974), українського бібліографознавця
- 23 листопада – 105 років від дня народження **Миколи Яковича Стефанова** (1904–1980), професора, доктора технічних наук
- 27 листопада – 120 років від дня народження **Дмитра Лавріновича Горбенка** (1889–1938), лікаря-фтизіатра, громадського діяча
- 30 листопада – 100 років від дня народження **Андрія Костянтиновича Лазаренка** (1909–1983), українського композитора
- 65 років від дня народження **Михайла Федоровича Бондаренка** (1944), доктора технічних наук, ректора Харківського державного технічного університету радіоелектроніки
- 2 грудня * – 75 років від дня народження **Ігоря Михайловича Рибак** (1934–2005), заслуженого майстра спорту з важкої атлетики, олімпійського чемпіона (1956)
- 65 років від дня народження **Ігоря Вікторовича Лагози** (1944–1999), прозаїка
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 32–34.
- 5 грудня – 170 років від дня народження **Петра Івановича Ліницького** (1839–1906), українського філософа, історика філософії, богослова
- 105 років від дня народження **Михайла Гордійовича Дерегуса** (1904–1997), російського графіка і живописця, уродженця с. Веселе

Харківського району

- 6 грудня – 80 років від дня народження **Якова Йосиповича Рика** (1929), українського скульптора
- 7 грудня – 105 років з дня смерті **Сергія Іліодоровича Загоскіна** (1836–1904), російського архітектора
- 9 грудня – 60 років від дня народження **Олександра Васильовича Бойчука** (1949), дизайнера, мистецтвознавця
- 12 грудня – 125 років від дня народження **Зінаїди Євгеніївни Серебрякової** (1884–1967), російського живописця
- 85 років від дня народження **Лева Федоровича Кучина** (1924), доктора технічних наук, професора
- 14 грудня – 115 років від дня народження **Данила Овсійовича Альперна** (1894–1968), українського патологіолога. З 1929 р. – завідувач кафедрою патологіології Харківського медичного інституту
- 15 грудня – 60 років від дня народження **Івана Андрійовича Мироненка** (1949), українського поета
- 20 грудня – 110 років від дня народження **Івана Івановича Пільгука** (1899–1984), українського літературознавця, критика, прозаїка
- 21 грудня – 120 років від дня народження **Стефана Андрійовича Таранушенка** (1889–1976), українського мистецтвознавця, дослідника архітектури Слобідської України
- Див.:* Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2004 р. – Х., 2003. – С. 39-40.
- 115 років від дня народження **Василя Степановича Деркача** (1894–1975), українського мікробіолога, імунолога
- 22 грудня – 120 років від дня народження **Данила Сидоровича Антоновича** (справж. прізвище Будько) (1889–1975), українського актора. У 1926–1975 рр. – актор Харківського українського драматичного театру ім. Т.Шевченка
- 23 грудня – 75 років від дня народження **Наталії Миколаївни Фатєєвої** (1934), російської актриси, уродженки м. Харкова
- 25 грудня – 60 років від дня народження **Світлани Анатоліївни Алексєєвої** (1949), українського графіка, живописця
- 29 грудня – 120 років від дня народження **Костянтина Олексійовича Калініна** (1889–1938), українського радянського авіаконструктора
- 90 років від дня народження **Миколи Семеновича Борисенка** (1919–?), українського актора Харківського українського драматичного театру ім. Т.Шевченка)

ЦЬОГО РОКУ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

- 1734 – 275 років від дня народження єпископа **Христофора Семеновича Сулими** (1734–1813), першого єпископа Слобідсько–Української та Харківської єпархії
- 1754 – 255 років від дня народження **Івана Івановича Бахтіна** (1754–1815), громадського діяча, харківського губернатора (1803–1814 рр.)
- 1779 – 230 років від дня народження **Олександра Дмитровича Засядька** (1779–1837), українського винахідника-артилериста, генерал-лейтенанта артилерії
- 1819 – 190 років від дня народження **Владислава Андрійовича Франковського** (1819–1898), лікаря-педіатра, Почесного громадянина Харкова (1892)
- 1829 – 180 років від дня народження **Олександра Карловича Гінша** (1829 – ?), російського архітектора. У 1867–1869 рр. – архітектор м. Харкова
- 1844 – 165 років від дня народження **Сергія Олександровича Раєвського** (1844 – після 1922), видатного діяча просвітницького руху, вихованця фізико-математичного факультету Харківського університету. У 1869–1920 рр. – член Харківського товариства грамотності, його голова (1911–1915)
- 165 років з дня народження **Єгора Єгоровича Шрейдера** (1844–1922), українського живописця
- 1849 – 160 років від дня народження **Павла Івановича Ковалевського** (1849–1923), видатного психіатра та психолога, засновника перших в Україні кафедри психіатрії та психологічної лабораторії при Харківському університеті
- 1854 – 155 років від дня народження **Олексія Михайловича Іваницького** (1854–1918), фотохудожника, одного з відомих представників харківської фотографії кінця XIX – початку XX століття
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2004 р. – Х., 2003. – С. 42-43.
- 1864 – 145 років від дня народження **Віктора Валер'яновича Величка** (1864–1923), українського архітектора
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2004 р. – Х., 2003. – С. 40-41.
- 145 років від дня народження **Михайла Мелетійовича Плохинського** (1864–1906), українського історика-архівіста, автора праць “З історії Лівобережжя і Слобожанщини”. З 1888 р. жив і працював у Харкові
- 1869 – 140 років від дня народження **Олексія Васильовича Ветухова** (1869–?), педагога і вченого, одного з найвідданіших послідовників

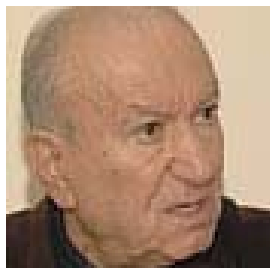
О.Потебні

Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1999 р. – Х., 1998. – С. 34–35.

- 1874 – 135 років від дня народження **Артемія (Андрія) Івановича Горохова** (1874 – після 1917), російського архітектора. Працював у Харкові на початку ХХ століття
- 1879 – 130 років від дня народження **Віктора Маріусовича Петіпа** (1879–1930), актора. У 1909–1926 рр. виступав в Україні в трупі М. Синельникова, Українському драматичному театрі ім. Шевченка
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1979 год. – Х., 1978. – С. 7–8.
- 130 років від дня народження **Олександра Івановича Ржепишевського** (1879–1930), архітектора
- 1884 – 125 років від дня народження **Олександра Васильовича Лінецького** (1884–1953), українського архітектора
- 1909 – 100 років від дня народження **Миколи Івановича Березного** (1909–1977), військовика, Героя Радянського Союзу (1944)

Розділ III

МАТЕРІАЛИ НА ДОПОМОГУ ВІДЗНАЧЕННЯ ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ НА 2009 РІК

10 січня

80 років від дня народження
**Олександра Сергійовича
Барсеґяна**

*“В профессии мог быть только режиссером. И никем другим.
Другого существования себе не представляю. Только так могла сложиться
моя жизнь”.*
О.С.Барсеґян

Барсеґян Олександр Сергійович, український режисер. Народився 10 січня 1929 р. у м. Батумі, Грузія. З дитинства мріяв про театр. У Батумі два роки працював у місцевому театрі.

У 1953 р. закінчив Харківський державний театральний інститут (курс Л.Дубовика). Те, що дав йому вчитель, стало професійним стержнем, основою десятків вистав, поставлених у різних містах України – Дніпродзержинську, Львові, Одесі, Києві.

Перший український театр, у який прийшов працювати О.Барсеґян, був у м. Дніпродзержинську. Потім у послужному списку молодого режисера – Львівський

театр юного глядача ім. Ленінського комсомолу. За виставу “Молода гвардія”, поставлену у цьому театрі, О.Барсегяну була присуджена премія ім. Ленінського комсомолу.

У 1962–1970 рр. Олександр Сергійович працює у Київському театрі юного глядача, 1970–1974 рр. – у Київському театрі оперети.

У 1975 р., за наполяганням партійних органів, які вирішили “зміцнити” російський театр, керівником театру ім. О.Пушкіна призначено випускника Харківського театрального інституту О.Барсегяна. Майже символічним стало те, що для першої своєї роботи на посаді головного режисера цього театру Олександр Сергійович обирає п’єсу “Відкриття” нікому тоді ще невідомого драматурга Ю.Щербака, тим самим підкреслюючи, що режисер повинен розкривати для спільноти нові імена митців. Високі звання народних, заслужених артистів України, яких удостоєна велика кагорта акторів свідчать як про високі акторські можливості, так і про талант головного режисера.

В історію театру ввійшли вистави: “Темп – 1929” М.Погодіна, “Макбет”, “Ромео і Джульєтта” В.Шекспіра, “Вишневий сад” А.Чехова, “Майстер і Маргарита” М.Булгакова, “Село Степанчикове та його мешканці” Ф.Достоевського, “Декамерон” Д.Боккачо.

В 1978 р. Олександр Сергійовичу присвоєно звання народного артиста УРСР.

З 1976 р. – викладач, керівник курсу, а потім завідувач кафедри режисури Харківського інституту мистецтв ім. І.П.Котляревського, професор (з 1988 р.).

Олександр Сергійович Барсегяну присвоєно звання Заслуженого артиста УРСР (1965), Заслуженого діяча мистецтв (1969), Народного артиста УРСР (1978). Барсегян О.С. – кавалер ордена Трудового Червоного Прапора (1986), ордена “За заслуги” III ступеня (2004), Нагороджений грамотою КМУ (2004). Почесний громадянин Харкова (2006).

Біографічні довідки:

Барсегян Олександр Сергійович // УРЕС. – К., 1986. – Т. 1. – С. 139.

Ботунова Г.Я. Барсегян Олександр Сергійович / Г.Я.Ботунова // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2003. – Т. 2. – С. 278.

Про О.С.Барсегяна:

Тарасова М. “Театр в моєму серці...” : [к 70-літтю гл режисера] / М.Тарасова // Веч. Харьк. – 1999. – 12 янв.

В Харькове названі імена нових лауреатів премії “Народное признание” : [среди лауреатов – А.Барсегян] // Харьковские вести. - Режим доступа : <http://vesti.portal.kharkov.ua/pr/index.php?pr=1209111733>

Цуркан М. “Мы говорим “театр имени Пушкина”, подразумеваем...” : [к 70-літтю керівника театру] / М.Цуркан // Время. – 1999. – 21 янв.

Бесіди з О.С.Барсегяном:

- Браво, Пушкінці!** / записав Ю.Величко // Харків'янка. – 2003. – 20-26 листоп. (№ 47).
- Для мене** барельєф Пушкіна над служебним входом в театр – икона / записав А.Егоров // Голос Харькова. – 2008. – Іюнь (№ 7). – С. 5.
- Задержка** длиной в двадцать лет / записала Л.Тарасова // Веч. Харьков. – 1995. – 29 авг.
- Зритель** должен смеяться, плакать, переживать... / записала М.Цуркан // Время. – 1992. – 6 окт.
- И все-таки** – премьера / записала Л.Тарасова // Веч. Харьков. – 1997. – 27 марта.
- “Истинное** признание творческой личности – это признание народом” / записала М.Дрозд // Объектив-Но. – 2008. – 15 мая (№ 19). – С. 8.
- Летаргія** волі чи акумуляція сміливості? / записав С.Васильєв // Культура і життя. – 1988. – 9 жовт.
- “Ми** пишаємося тим, що наш театр для бідних” / записав М.Біденко // День. – 1999. – 1 квіт. – С. 7.
- “Ми** прикуті до театру ланцюгами, як раби до галери” / записав Л.Логвиненко // Слобід. край. – 2004. – 10 січ.
- Ми – пушкінці!** / записав Ю.Величко // Губернія. – 2004. – № 7/8. – С. 100-103.
- Моє** життя – мій театр / записала В.Колосова // Слобід. край. – 1997. – 8 квіт.
- “Наш** світ – театр / записав В.Павленко // Демокр. Україна. – 1995. – 27 лип.
- Нынешняя** жизнь – большая опера нищих / записала М.Луговая // Слобода. – 1996. – 30 окт.
- Окончательная** дата премьеры определена / записала О.Андреева // Слобода. – 2003. – 25 апр. – С. 14.
- От геометрии** жизни к аксиоме творчества / записала Е.Козленко // Событие. – 2004. – 23-29 дек. (№ 52). – С. 15.
- Режисер** / записала С.Дудар // Культура і життя. – 1995. - № 29.
- “Ромео** и Джульетта – не герои, а жертвы” / записал Д.Коробов // Событие. – 1994. – 15 окт.
- Семінар-спектакль** : зворотний зв'язок / записав Ю.Мармаро // Вечір. Харків. – 1985. – 4 листоп.
- Сім** десятиліть “життя людського духу” / записав Ю.Величко // Слобід. край. – 2003. – 18 листоп.
- Счет** откроет д'Артаньян! / записала Е.Седунова // Событие. – 2003. – 4-10 сент. (№ 37). – С. 22.
- Театр**, що в душі Олександра Барсеяна / записав Л.Логвиненко // Слобід. край. – 1999. – 12 січ.

Театра русской драмы в Харькове могло бы уже не быть / записал Я.Солдатенко // Веч. Харьков. – 2008. – 26 янв. – С. 21.

Театральные университеты Барсегяна / записала Е.Седунова // Событие. – 2004. – 12-18 февр. (№ 6). – С. 8.

Требуется подвижничество! / записала И.Румянцева // Крас. знамя. – 1991. – 27 марта.

“У нас нет телевидения вечных ценностей!” / записала А.Гончаренко // Новая гор. газ. – 2005. – 27 окт.-2 нояб. – С. 5.

У постійному пошуку / записав В.Субота // Культура і життя. – 2003. – 3 груд. (№ 39). – С. 4.

21 січня

**став до ладу
ВАТ “Турбоатом”**

“Турбоатом” - флагман енергетичного машинобудування України. 21 січня 2009 р. завод відзначатиме своє 75-річчя. За ці роки Харківський турбінний завод (нині ВАТ “Турбоатом”) став одним з найбільших у світі турбобудівних підприємств, що здійснює повний цикл виробництва: проектування, виготовлення, постачання, налагодження, фірмове обслуговування турбінного устаткування для всіх типів електростанцій. Дата введення його в експлуатацію стала знаменною для заводу, міста, регіону, країни в цілому.

Першого травня 1932 р. відбувся пуск першої черги Харківського турбогенераторного заводу, а через півтора року, 21 січня 1934 р., він почав працювати на повну потужність. Ще до повного завершення будівництва почалось проектування першої харківської турбіни. Виготовлення агрегату потужністю 50 Мвт закінчилося 26 червня 1935 р. Це були перші в СРСР комплексна турбіна і генератор, виготовлені на одному заводі. Через три роки, 26 липня 1938 р. завод виготовив унікальну парову турбіну для Зуєвської ДРЕС потужністю 100 Мвт. До початку Великої Вітчизняної війни харків’яни виготовили і встановили турбіни, загальна потужність яких удвічі перевищувала потужність усіх електростанцій дореволюційної Росії.

Восени 1941 р. завод був евакуйований на Урал (м. Свердловськ) і вже через кілька місяців приступив до виробництва турбоагрегатів, запасних частин до парових турбін, продукції для фронту.

Після звільнення м. Харкова почалося відновлення заводу, виконувалися замовлення з ремонту турбін для електростанцій промислових центрів Донбасу, Харкова, Києва.

Профіль заводу остаточно склався в 50-і роки: виробництво могутніх парових і газових турбін. Етапним став 1953 р. - було проведено технічне переозброєння виробництва парових турбін, створена нова галузь - гідротурбобудування, виробництво генераторів передається спеціалізованим заводам.

За порівняно короткі терміни (1955-1958 рр.) були спроектовані і виготовлені парові турбіни потужністю 100, 150 тис. кВт, а в 1960-1965 рр. - парові турбіни з підвищеними

параметрами пари потужністю 300, 350 тис. кВт для Придністровської, Криворізької, Запорізької, Ладиженської, Троїцької, Трипільської та інших ДРЕС. Було освоєно серійне виробництво гідравлічних турбін.

У 1967 р. покладено початок створенню потужних парових турбін для атомних електростанцій. Завод стає головним підприємством щодо їх проектування і виготовлення. З 1969 р. випускаються турбіни для АЕС потужністю 220 тис. кВт, що і зараз успішно експлуатуються в Україні, Росії, Німеччині, Болгарії, Угорщині, Фінляндії. На початку сімдесятих років було налагоджене виробництво турбін для АЕС потужністю 500 тис. кВт, що забезпечило різке зниження капітальних витрат на спорудження електростанцій. Турбінами такого типу укомплектована сама велика у світі Ленінградська, а також Курська, Смоленська АЕС.

У 1982-1985 рр. було освоєне виробництво парових турбін потужністю один млн. кВт для Запорізької, Балаковської, Ростовської АЕС.

Починаючи з 1996 р. обсяги виробництва щорічно збільшуються на 5-10%, питома вага експортованої продукції складає не менш 60%.

У 1997 р. підприємство реорганізовано у відкрите акціонерне товариство.

Великий внесок у становлення, розвиток підприємства, створення і виготовлення турбінного устаткування внесли: Леонід Олександрович Шубенко-Шубин, головний конструктор, академік; Василь Дмитрович Дрокин, токар-універсал; Костянтин Сергійович Кисляков, токар-карусельщик; Микола Корнійович Саулов і Іван Федорович Горбатько – бригадири слюсарів-збирачів. П'яти турбобудівникам було присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці, п'ятнадцять нагороджені орденами Леніна, сімдесят шість – орденом Трудового Червоного Прапора. Четверо працівників підприємства стали лауреатами Державної премії СРСР, дев'ять - Державної премії УРСР.

Сьогодні ВАТ “Турбоатом” – головна наукова організація Міністерства промислової політики України з енергетичного машинобудування – входить до числа провідних турбобудівних фірм світу.

Виробничий потенціал і науково-експериментальна база “Турбоатома” за рівнем оснащеності - одні з кращих у Європі - дозволяють виготовляти турбіни, що відповідають світовому рівню.

Стратегічний курс підприємства – це збільшення обсягів виробництва і випуску продукції на експорт, поліпшення якості продукції, раціональне використання усіх видів ресурсів. Спеціалізується на випуску парових турбін для теплових електростанцій (ТЕС), атомних станцій (АЕС), гідравлічних турбін для гідроелектростанцій (ГЕС) і електростанцій, що гідроакумують (ГАЕС), газових турбін для ТЕС, парогазових установок (ПГУ) і іншого енергетичного устаткування. У 2003 р. “Турбоатом” поставляв парові турбіни для АЕС “Кайга” і “Раджастан” (Індія), гідравлічні турбіни для реконструкції ГЕС Дніпровського каскаду (Україна), Камської ГЕС (Росія) і інших об'єктів.

“Турбоатом” // УРЕС. – К., 1987. – Т. 3. – С. 436.

Харьковский турбинный завод // БСЭ. – М., 1978. – Т. 28. – С. 211.

* * *

Бойченко М.І. Велетень турбобудування / М.І.Бойченко. – Х. : Кн. вид-во, 1959. – 24 с.

Відкрите акціонерне товариство “Турбоатом” // Харків – моя мала Батьківщина : навч. посіб. / за заг. ред. І.Прокопенка. – Х., 2003. – С. 89-91.

Мы – турбостроители : Харьк. турбинному з-ду им. С.Кирова 50 лет : докум.-публицист. очерк. – Х. : Прапор, 1984. – 160 с.

ОАО «Турбоатом» // Харькову 350. 500 влиятельных личностей. – Х. 2004. – С. 125-127.

Объединение турбоатом : Харьк. турбинному з-ду им. С.Кирова 50 лет. – Х. : Облполиграфиздат, 1984. – 21 с.

Рудковский А.Ф. Увеличиваем энергетический потенциал страны / А.Ф.Рудковский. – Х. : Прапор, 1971. – 91 с.

Творцы мощных турбин : сб. статей. – Х. : Кн. изд-во, 1961. – 91 с.

Турбоатом // Официальный сайт. – Режим доступа : <http://turboatom.com.ua/about.htm>

Унікальний гігант // Кушнар'юв Є.П. 100 кроків Харківською землею / Є.П.Кушнар'юв. – Х., 2004. – С. 166-169.

Харьковский турбогенераторный завод. – Х. : Энергоиздат, 1932. – 52с.

Харьковский турбогенераторный завод им. С.М.Кирова : очерк. – Х. : Прапор, 1971. – 335 с.

* * *

Аверков С. Харьковские гидротурбины - для модернизации Днепровского каскада / С.Аверков // Деловая Украина. – 1999. – № 66.

Бобок С. “Силовые машины” по-прежнему хотят “Турбоатом” : [рос. концерн “Силовые машины” продолжает сотрудничество с харьк. з-дом] / С.Бобок // Объектив-Но. – 2004. – 24 июня (№ 25).

Боев П. Страницы истории / П.Боев // Крас. знамя. – 1964. – 21 янв.

Боев П. Так начинался турбинный : [из истории з-да] / П.Боев // Крас. знамя. – 1983. – 17 апр.

Бугаец А. “Наше предприятие – флагман энергетического машиностроения на Украине” / А.Бугаец // Діловий вісн. – 2004. – № 11. – С. 12-13.

Бугаец А. “Сегодняшний “Турбоатом” – это плацдарм для стабильной работы в будущем : [беседа с ген. дир. з-да А.Бугайцом / записала Н.Шеховцова] // Время. – 2000. – 31 окт.

Бугаец А. “Турбоатом” уверенно смотрит в будущее / А.Бугаец // Симон. – 2001. – 13 дек. – С. 3.

Бугаец А. “У нас своя программа выживания”, или “Турбоатом” покоряет Америку : [беседа с дир. з-да А.Бугайцом / записала Н.Шеховцова] // Время. – 1997. – 11 дек.

Бугаец А. ОАО “Турбоатом” – гордость мирового турбостроения : [беседа с ген. дир. А.Бугайцом / записали В.Мирошников, А.Журба] // Офиц. ведомости. – 2004. – 22 июля (№ 29/30). – С. 17-20.

Бугаец А. Турбины, которые покорили мир / А.Бугаец // СНГ. – 2003. - № 5.

Возненко П. Історія Велетня / П.Возненко // Вечір. Харків. – 1971. – 4 верес.

Гук Н. Свет и воду Тэри даст “Турбоатом” : [об экспорте оборудования в Индию] / Н.Гук // Рабочая газ. – 2001. – 20 марта. – С. 2.

Ефименко В. “Турбоатом” наращивает мощность гидроэнергетики Индии / В.Ефименко // Новый день. – 2006. – 1 нояб.

Корсунский В. Едет в Мексику турбина : [о сотрудничестве с зарубеж. странами] / В.Корсунский // Время. – 1991. – 7 дек.

Кривицкая Н. “Турбоатом” смотрит в будущее / Н.Кривицкая // Слобода. – 2000. – 21 янв. – С. 2.

Кривицька Н. “Турбоатом” завойовує зарубіжні ринки / Н.Кривицька // Об'єктив-Но. – 2004. – 6 мая (№ 18). – С. 13.

Малов В. Від турбін-маляток до потужних велетнів : [до 30-ліття з-ду] // Соціаліст. Харківщина. – 1964. – 19 січ.

Мировому лидеру турбиностроения в январе 2004 года исполняется 70 лет // Пригранич. сотрудничество. – 2003. – 27 сент. (№ 12). – С. 9.

Морозов Б. “Турбоатом” : лобовое столкновение [Электронный ресурс] / Б.Морозов // Ugmk.info : бизнес-портал. – Режим доступа : <http://ugmk.info/print.php?art=1180082533>

Насильно мил не будешь. Ни к приватизации, ни к налогам : [“Турбоатом” ведет подготовку к акционированию предприятия] // Веч. Харьков. – 1997. – 11 февр.

ОАО “Турбоатом” [Электронный ресурс] // Союз-литье. – Режим доступа : <http://www.lityo.com.ua/w573.html>

Поддубный Д. Не хочется и колется : [к пробл. приватизации на предприятии] / Д.Поддубный // Бизнес. – 1997. – 25 февр. – С. 24.

Прудка Н. Харьковский “Турбоатом” готов к реконструкции украинских гидроэлектростанций / Н.Прудка // Фин. Украина. – 1996. – 12 марта. – С. 27.

Саулов М. Братерством здружені : [про зв'язки з-ду з брат. республіками] / М.Саулов // Рад. Україна. – 1982. – 16 жовт.

Соболевский В. Строит Канада, оборудует Харьков : [на “Турбоатоме” вып. уник. гидрогенераторы] / В.Соболевский // Веч. Харьков. – 1999. – 10 нояб.

Солдатенко А. Енергія творення : [про вручення ордена Жовт. Революції колективу з-ду] / А.Солдатенко // Вечір. Харків. – 1984. – 30 квіт.

Солдатенко А. Новый цех завода / А.Солдатенко // Вечір. Харків. – 1982. – 21 серп.

Субботин В. Оценивать надо не железо, а человека, уровень его квалификации, отношение к труду [Электронный ресурс] : [беседа с ген. дир. “Турбоатома” В.Субботиным / записал Н.Косый] // Голос Украины. – 2008. – 7 черв. – Режим доступа : <http://www.golos.com.ua/rus/article/1212760086.html>

Хабинский М. Микрогэс “запрудили” цех : [новая продукция з-да] / М.Хабинский // Веч. Харьков. – 1991. – 22 марта.

Харьковский “Турбоатом” модернизирует Луганскую ТЭС [Электронный ресурс] // Polemika. – Режим доступа : <http://.com.ua/news-17097.html>

Шеховцова Н. “Турбоатом” : Харьковский локомотив украинской энергетики / Н.Шеховцова // Время. – 1999. – 14 янв.

Шеховцова Н. Высокая награда Родины : [о вручении коллективу з-да ордена Окт. Революции] / Н.Шеховцова // Крас. знамя. – 1984. – 29 апр.

Шеховцова Н. Стратегия поиска : как НПО “Турбоатом” выживает в условиях кризиса / Н.Шеховцова // Время. – 1994. – 20 янв.

Юрченко С. Товары с маркой турбинного / С.Юрченко // Труд. – 1981. – 2 окт.

Ющенко забрал "Азовмаш" и "Турбоатом" у Минпромполитики [Электронный ресурс] // ЛІГА. Новости. – Режим доступа : <http://news.liga.net/news/N0858667.html>

29 січня

**60 років від дня народження
Володимира Михайловича
Птушкіна**

Птушкін Володимир Михайлович, український композитор, піаніст, педагог. Народився 29 січня 1949 р. в Луганську. В 1972 р. закінчив Харківський інститут мистецтв по класу фортепіано (у Р.Папкової), у 1973 р. – по класу композиції (у Д.Клебанова). В 1968-1972 рр. працював концертмейстером у Харківському інституті мистецтв. З 1972 р. – завідувач музичною частиною Харківського драматичного театру ім. О.Пушкіна, одночасно з 1978 р. – викладач композиції ДМШ № 10.

Володимир Птушкін заслужений діяч мистецтв України (1993), лауреат Всеукраїнського конкурсу ім. В.Косенка (1997), Муніципальної премії ім. І.Слатіна (1998), Міжнародного композиторського конкурсу, присвяченого 300-річчю С.-Петербурга (2003). Член НСКУ.

Твори: дитяча опера “Дива дивні” (за казкою О.Пушкіна, 1986); дитячі мюзикли - “Солдат і Настінька” (1980), “Ну-бо, Гуллівер” (1982), “Пригоди Бартеші” (1983), “Дерев'яний король” (1993); симфонії, концерти для оркестру, двох віолнчелей, три сонати для фортепіано, вокальні цикли на вірші А.Ахматової, Г.Аполлінера та ін.

Музика до театральних вистав складає одну з головних рис творчості Володимира Птушкіна. Працюючи у театрі ім. О.Пушкіна, він “озвучив” біля 30 постановок, серед яких “Последня жертва” О.Островського, “Макбет” В.Шекспіра, “Последнее лето” К.Симонова. Завдяки простоті та водночас сучасності мови, людяності інтонацій, музика В.Птушкіна знайшла друге життя у вигляді самостійних концертних творів, як, наприклад, фортепіанні ансамблі-сюїти “Мещанин во дворянстве”, “Виндзорские проказницы”, “Земное и возвышенное”, романс “Храни меня, мой талисман” та багато інших творів.

Біографічні довідки:

Птушкін Володимир Михайлович // Мистецтво України : біогр. довід. – К., 1997. – С. 495.

Птушкін Володимир Михайлович // Муха А. Композитори України та української діаспори : довідник / А.Муха. – К., 2004. – С. 243.

Про В.М.Птушкіна:

Васильченко Г. Харківські музичні сторінки / Г.Васильченко // Укр. муз. газ. – 1999. – № 2. – С. 6.

Величко Ю. “Український реквієм” – перше виконання, перші враження : [про прем’єру “Українського реквієму” комп. В.Птушкіна на сл. С.Сапеляка] / Ю.Величко // Панорама. – 2002. – 17 трав. – С. 11.

Виноградова Т. Узнать музику “изнутри” / Т.Виноградова // Панорама. – 1995. – Нояб. (№ 45). – С. 7.

Крыхтина Н. И музыка одна со мною говорила / Н.Крыхтина // Время. – 1995. – 21 нояб.

Попов Ю. Грани большого таланта : [к 50-летию композитора] / Ю.Попов // Слобода. – 1999. – 23 марта.

Попов Ю. К новым вершинам / Ю.Попов // Слобода. – 2000. – 14 янв. – С. 8.

Птушкин В. Три камня – три беды : [беседа с композитором / записал А.Анничев] // Время. – 2003. – 9 дек.

Творчий вечір В.Птушкіна // Вечір. Харків. – 1992. – 17 січ.

Штрифанова Е. “Храни меня, мой талисман...” / Е.Штрифанова // Панорама. – 2002. – 17 трав. – С. 14.

Эклина Э. Я хотел воспеть весну / Э.Эклина // Веч. Харьков. – 1995. – 20 апр.

18 лютого

**115 років від дня народження
Єгора Петровича
Ковалевського**

Ковалевський Єгор Петрович, географ-мандрівник, дипломат, сходознавець, письменник. Народився 18 лютого 1809 року в с. Ярошівка Богодухівського повіту Харківської губернії у родині надвірного радника Петра Івановича Ковалевського.

Крім Єгора, у родині вже було чотири дочки і п'ятеро синів. Старший із братів, Євграф (у 1858—1861 рр. – міністр народної освіти), обрав справою свого життя географію і геологію. Переживав захоплення брата і Єгор. Ковалевські мали репутацію суворої і патріархальної, але привітної і гостинної родини, що серйозно ставилася до своїх культурних і наукових традицій. До речі, двоюрідним дядьком Єгора Ковалевського був Василь Каразін, засновник Харківського університету.

Єгор, наймолодша і найулюбленіша дитина в родині, ріс хворобливим і вразливим хлопчиком. Незважаючи на тендітне здоров'я, він із самого дитинства мріяв про подорожі в далекі країни й вгамовував свій голод дослідника, збираючи гербарії та колекції гірських порід в околицях Ярошівки. Одержавши прекрасне

домашнє виховання, у 1828 р. Єгор закінчив відділення морально-політичних наук Харківського університету, а потім переїхав до Санкт-Петербурга разом із братом Євграфом. Там він занурився у вивчення географії та геології і за порівняно короткий термін одержав спеціальність гірничого інженера. Але канцелярська робота не приваблювала Ковалевського — він мріяв про справжні дослідження. У 1830 р. Євграф Петрович був призначений до Барнаула начальником Алтайського гірничого округу. Разом з ним залишив Санкт-Петербург і Єгор.

На Алтаї та Уралі Ковалевський одержав досвід розвідки родовищ золота. І це багато в чому визначило його подальшу долю. Згодом Єгор Петрович часто одержував пропозиції щодо пошуку рідкісних корисних копалин від урядів інших країн. Першою серйозною закордонною експедицією Ковалевського стала поїздка у 1837 р. до Чорногорії. Золота там він не знайшов, проте описав рельєф країни, відкрив багаті родовища залізної руди і корунду, а також зробив цікаве археологічне відкриття: знайшов руїни Діоклеї, міста часів Римської імперії. Далі Ковалевський шукав мінерали і дорогоцінні камені в Середній Азії, досліджував Монголію, Китай, Північну Індію й Афганістан, вивчав породи Карпат і гір Балканського півострова. Усі ці місцевості він докладно наносив на карти, проводив географічні, геологічні, етнографічні, археологічні дослідження і яскраво описував подорожі у своїх книгах.

Справжню славу Єгорові Ковалевському принесло його африканське дослідження, під час якого великому харків'янину вдалося ліквідувати чималу білу пляму на карті Східного Судану та у басейні Нілу. Експедиція відбулася в 1848 р. на прохання єгипетського хедива (намісника турецького султана) Мухаммеда-Алі. Перед Ковалевським і його напарником – ботаніком Левом Ценьковським – стояло дві мети: знайти для єгиптян золото в басейні Блакитного Нілу і відшукати витoki р. Білий Ніл. Намічені завдання були успішно виконані – мандрівники досягли витоків Білого Нілу, місця, куди до цього не ступала нога європейця, а золото вдалося не тільки знайти, але й організувати його видобуток.

Логічним результатом успіхів Ковалевського стала його стрімка кар'єра: у 42 роки він уже служив у Міністерстві закордонних справ у званні полковника, а потім став генералом, сенатором, директором Азіатського департаменту Міністерства закордонних справ, помічником голови Російського географічного товариства. Зайнятий наукою, Єгор Ковалевський так і не обзавівся родиною. Його діти — це відкриття і десятки наукових праць, художніх творів.

Як письменник дебютував збіркою віршів “Сибирь. Думи”(1832) і трагедією у п'яти діях “Марфа Посадница” (1832). Автор роману “Петербург днем и ночью” (1845), багатьох повістей, дорожніх нарисів “Четыре месяца в Черногории” (1841), “Странствователь по суше и по морям” (1843-1845), “Путешествие во внутреннюю Африку” (1849), “Путешествие в Китай” (1853). В історико-біографічному творі “Граф Блудов и его время” (1866) охарактеризовано соціально-політичне життя Росії на початку ХІХ ст., змальовано яскраві портрети історичних діячів того часу. Ще в молоді роки Єгор Петрович близько зійшовся з М.В.Гоголем, усіляко підтримував Т.Г.Шевченка після заслання, у зрілому віці його обдарували своєю дружбою Лев Толстой, Федір Тютчев. Є.Ковалевський був фундатором і головою Літературного фонду, допомагав письменникам, які були у скруті, а в його петербурзькій квартирі довгий час діяв літературний салон.

Помер Єгор Петрович Ковалевський 2 жовтня 1868 р. в Санкт-Петербурзі.

В сільському клубі с. Ярошівка є кімната-музей, присвячена життю і творчості відомого земляка.

Біографічні довідки:

Гетьманець М.Ф. Ковалевський Єгор Петрович / М.Ф.Гетьманець // Літературна Харківщина. – Х., 1995. – С. 175-176.

Голобуцький П.В. Ковалевський Єгор Петрович / П.В.Голобуцький, О.В.Зорька // Енциклопедія історії України. – К., 2007. – Т. 4. – С. 375-376.

Ковалевский Егор Петрович // БСЭ. – М., 1973. – Т. 12. – С. 356.

Ковалевский, Егор Петрович [Электронный ресурс] // Википедия. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki/Ковалевский>

Ковалевский Егор Петрович [Электронный ресурс] // Половцов А.А. Русский биографический словарь / А.А.Половцов. – Режим доступа : <http://www.rulex.ru/01110032.htm>

Ковалевский Егор Петрович [Електронний ресурс] // Русский биографический словарь. – Режим доступа : http://www.peoples.ru/state/statesmen/egor_kovalevskij/index.html

Ковалевский Егор Петрович [Электронный ресурс] // Словари. – Режим доступа : <http://slovarik.kiev.ua/biography/k/21022.html>

Ковалевський Єгор Петрович // УРЕС. – К., 1987. – Т.2. – С. 102.

Про Є.П.Ковалевського :

Одісея довжиною в життя // Кушнар'ов Є.П. 100 кроків Харківською землею / Є.Кушнар'ов. – Х., 2004. – С. 51-53.

Тараненко Ю. Егор Петрович Ковалевский / Ю.Тараненко // 100 знаменитых харьковчан. – Х., 2004. – С. 134-137.

* * *

Віленкін В. Вчений з Ярошівки / В.Віленкін // Ленін. правда. – 1961. – 10, 12 січ.

Гришин В. Дипломат, мандрівник, історик / В.Гришин // Вісті Дергачівщини. – 1999. – 6 січ.

Єгор Петрович Ковалевський [Електронний ресурс] // Географ. – Режим доступу : <http://geograf.at.ua/index/0-15>

Ковалевский Егор Петрович [Электронный ресурс] // ХРОНОС. – Режим доступа : http://www.hrono.info/biograf/bio_k/kovalevski_ip.html

Проненко В. Слобожанське коріння у французькій землі [Електронний ресурс] / В.Проненко // MediaPort. – Режим доступу : http://www.mediaport.info/gazeta/pages.php?gazeta_id=40&material_id=27&page=20

Саппа М. Талант дослідника і мужність людини / М.Саппа // Вечір. Харків. – 1983. – 22 січ.

100 великих путешественников. Ковалевский Егор Петрович [Электронный ресурс] // linebook.ru. - Режим доступа : http://linebook.ru/1_book66_page94.html

18 лютого

**70 років від дня народження
Анатолія Михайловича
Мірошніченка**

Мірошніченко Анатолій Михайлович, російській поет. Народився 18 лютого 1939 року в м. Макіївці Донецької області в сім'ї селянина. Закінчив із золотою медаллю Макіївську середню школу № 10, в 1962 р. – металургійний факультет Донецького політехнічного інституту за фахом механічне устаткування заводів чорної і кольорової металургії. Працював на заводах, в КБ, науково-дослідних інститутах, видавництвах. З 1971 р. живе у Харкові. З квітня 1997 р. працює в Службі воєнізованої охорони Харківського метрополітену.

Писати вірші почав з дев'ятнадцяти років, перший вірш було опубліковано в “Краматорській правді” (1964).

Член Творчої асоціації літераторів “Слобожанщина” (Харків, 1990) і Союзу письменників Росії (Москва, 1996).

Автор семи поетичних книг: “Ощущение мира” (1978), “На этом единственном свете” (1986), “А потому что сердцу больно” (1993), “Золотое сечение” (1994), “POST SCRIPTUM” (1996), “Эпоха водолея” (1998), “Неугасимая лампада” (2001).

Перекладав на російську мову вірші українських поетів: Віктора Бойка, Юрія Герасименка, Миколи Козака, Володимира Колодія, Анатолія Мироненка, Івана Мироненка, Володимира Сталєвого, Роберта Третьякова.

Тематичний діапазон поета широкий: від трагічних подій Давньої Русі і Великої Вітчизняної війни до драматичних колізій сьогоdnішнього життя у всіх його проявах. Анатолій Мірошніченко наслідує в своїй творчості традиції російської класичної поезії. Значне місце у творчості поета займає любовна лірика. Автор тяжіє в поезії до об'ємного, образного й об'єктивного відображення дійсності, до пушкінської ясності, лаконічності і глибини.

Поет підтримує дружні і творчі відносини з композиторами, художниками, акторами. У трьох спектаклях (“Четверть века на театральных подмостках”, “Восхождение на Парнас”, “Невозвращенец”), поставлених сценаристом і режисером Анатолієм Коньковим на сцені Харківського будинку актора ім.

Л.Сердюка, використовувалися тексти Анатолія Мірошніченка, виконувалися пісні на його вірші, а сам поет виступав у цих спектаклях як актор.

Анатолій Мірошніченко переконаний, що Поезія - Озоновий Шар духовного життя слов'ян. Його кредо в житті й у творчості: Істина, лише Істина і тільки Істина!

Біографічні довідки:

Анатолій Мірошніченко // Письменники Харкова : довідник. – Х., 2003. – С. 268-270.

Анатолій Мірошніченко // Хрестоматія з літератури рідного краю. – Х., 2001. – С. 260-261.

Варенікова О.В. Мірошніченко Анатолій Михайлович / О.В.Варенікова // Літературна Харківщина : довідник. – Х., 1995. – С. 235.

Мірошніченко, Анатолій Михайлович [Електронний ресурс] // Словари и энциклопедии на Академике. – Режим доступа: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_biography/83267/Мірошніченко

Мірошніченко Анатолій [Електронний ресурс] // Національна спілка письменників України. – Режим доступу : <http://nsru.org.ua/dovidnyk/М>

Твори А.М.Мірошніченка:

...А потому что сердцу больно : стихи / А.М.Мірошніченко. – М. : Голос, 1993. – 96 с.

Рец. : Мироненко А. «Когда поэзия – судьба...» : [про нову кн. поета «...А потому что сердцу больно»] / А.Мироненко // Вечір. Харків. – 1993. – 17 черв.

Золотое сечение : стихотворения / А.М.Мірошніченко. – Х. : ООО “Родной голос”, 1994. – 144 с.

Рец. : Артамонов Н. Глас вопиющего в пустыне? / Н.Артамонов // Веч. Харьков. – 1995. – 4 апр.

Полякова И. “Золотое сечение” Анатолия Мірошніченко / И.Полякова // Событие. – 1995. – 27 янв.

Метафорические небеса : стихотворения / А.М.Мірошніченко. – Х. : Слобожанщина, 2003. – 102 с.

На этом единственном свете : стихи / А.М.Мірошніченко. – Х. : Прапор, 1986. – 54 с.

Рец. : Артамонов М. Висока відповідальність людини / М.Артамонов // Вечір. Харків. – 1986. – 10 лип.

Неугасимая лампада : стихотворения / А.М.Мірошніченко. – Х. : Слобожанщина, 2001. – 198 с. : портр.

Рец. : Знакомьтесь : харьковский поэт Анатолий Мірошніченко // Мед. газ. – 2004. – Жовт. (№ 20). – С. 11.

Макагонов А. Свет неугасимой лампы / А.Макагонов // Панорама. – 2001. – 14 верес.

Ощущение мира : стихи / А.Мирошниченко. – Х. : Прапор, 1978. – 48 с.

Post scriptum... : стихотворения / А.М.Мирошниченко . – М. : Голос ; Х. : Родной голос, 1996. – 136 с.

Рец. : Артамонов Н. Пора признаний / Н.Артамонов // Веч. Харьков. – 1997. – 8 апр.

Территория М : стихотворения для детей / А.М.Мирошниченко. – Х. : Слобожанщина, 2006. – 46 с.

Черный шелк твоих волос... : любовная лирика / А.М.Мирошниченко. – М. : Голос-Пресс, 2002. – 166 с. : портр.

Эпоха Водолея: стихотворения / А.М.Мирошниченко . – М. : Голос ; Х. : Родной голос, 1998. – 240 с.

* * *

Береза; “Вот и сменила...”; “Устал я, брат...”; “Слова, заученные наизусть...”; Завещание третье; “Распалась жизнь на две...”; Ночные стихи; “Живу под серым низким небом...” : [стихи] / А.Мирошниченко // Веч. Харьков. – 1998. – 13 окт.

“Божі храми і хрести...” : [вірші] / А.Мірошниченко; передм. О.Решетова // Слобід. край. – 2006. – 10 черв.

В чистий струмок ранку; Здається, що став я, мов небо...; Шукав я ім'я твоє; На вулицях глухих : [вірші] / А.Мірошниченко // Прапор. – 1985. – № 9. – С. 7-8.

Вещий сон; “Собирался долго жить...”; Баллада о калине; “Словно кино на краю континента...”; Промежуток; “Копаю погреб. Пот со лба...” : [стихи] / А.Мирошниченко // Веч. Харьков. – 1994. – 24 февр.

Пролетарська площа; Лопань : [вірші] / А.Мірошниченко // Соціаліст. Харківщина. – 1985. – 23 серп.

Молодість; Ту-144; П'ять білих терцин; Товаришам; Літа : [вірші] / А.Мірошниченко // Прапор. – 1980. – № 10. – С. 10-14,

“Чужую чувствую беду...”; “Кто мы в этом разъятом...”; “Пусть я перед тобой виноват...”; “Только октябрь...”; “Сравнил я...”; “Вечером на закате...”; “Отклонилась береза...”; “Да, Россия...”; “Вчера я под луной...” : [стихи] / А.Мирошниченко // Веч. Харьков. – 1999. – 16 февр.

Про А.М.Мірошниченка :

Анатолию Мирошниченко. Клуб бубновых валетов и пиковых дам : [сборник]. Вып. 1. – Х. : Изд-во “Друзей”, 2000. – 56 с.

Макагонов А. “...И верить в бессмертное слово” / А.Макагонов // Время. – 1996. – 24 окт.

Макагонов А. Путь к истине, или “Мы все живем, как на вулкане...” / А.Макагонов // Время. – 1995. – 11 мая.

Романовский В. Зрелость : [к 60-летию поэта] / В.Романовский // Веч.
Харьков. – 1999. – 16 февр.

30 березня

**115 років від дня народження
Миколи Павловича
Барабашова**

Барабашов Микола Павлович, український радянський астроном, дослідник Місяця й планет Сонячної системи. Народився в Харкові 30 березня 1894 р. в родині професора Харківського університету, завідуючого очною клінікою Павла Барабашова. Навчався у 1-ій Харківській гімназії, яку закінчив у 1912 р. з срібною медаллю.

Про астрономію він мріяв з дитинства. Любов до зірок у ньому спалахнула під впливом наукової фантастики, якою він захоплювався все своє життя. Першу астрономічну статтю написав і опублікував у 15-річному віці.

У 1912 р. став студентом Тартуського університету, але через хворобу на туберкульоз змушений був перевестися в 1914 р. на фізико-математичний факультет Харківського університету. Саме тоді виходять його перші наукові праці в журналах французького астрономічного товариства “Астрономія” та в “Известиях Русского общества любителей мироведения”, присвячені дослідженням Сонця, Місяця та інших небесних тіл.

Вчителями Миколи Барабашова були вчені зі світовими іменами: Людвіг Струве, Микола Євдокимов та Василь Фесенков. Уже тоді Барабашов вирізнявся своїм даром інтуїтивного вирішення проблем і формування гіпотез. Він висунув гіпотезу щодо складу поверхні Місяця. Юний науковець висловив думку, що ґрунт цієї планети складається з дрібної роздробленої породи, яка має фізичні властивості віддзеркалювати найбільшу кількість світла в тому напрямі, звідки воно падає. Ця гіпотеза підтвердилася в п'ятдесятих роках ХХ століття, коли вчені пояснили, з'ясували що роздробленість поверхні Місяця спричинена численними зіткненнями з метеоритами. І таких прикладів було немало.

По закінченні університету Микола Павлович Барабашов залишився при кафедрі астрономії без права одержання стипендії. Паралельно з роботою на кафедрі він працював вчителем у школі, пізніше був зарахований до штату обсерваторії на посаду завгоспу. У 1922 р. здобув посаду астронома-спостерігача, у 1927 р. – отримав звання професора.

Свої дослідження Барабашов зосередив на вивченні поверхні Місяця, фізичних властивостей поверхонь планет, зокрема Сонця, Венери і Марса та їх супутників. Результатом візуальних астрономічних досліджень 1920-х років стала карта поверхні Марса.

У 1930 році Миколу Барабашова було призначено директором обсерваторії. У цей же час Микола Павлович читав лекції в Харківському інституті народної освіти, а в 1933 році, з відновленням Харківського університету, очолив кафедру астрономії. Саме в цей час почала формуватися харківська астрономічна школа. Першим її здобутком стало створення у 1935 р. під керівництвом Миколи Барабашова першого в СРСР спектрогеліографа — приладу для вивчення хромосфери (шару атмосфери Сонця). На цей час припадає і створення в Харкові центру служби часу і частот, так званої Служби Сонця,

завдяки якому обсерваторія почала регулярно визначати астрономічний світовий час. Звідси подавалися сигнали точного часу для закладів міста. За наукові досягнення в 1936 р. вченому присвоєно звання доктора фізико-математичних наук без захисту дисертації, а в 1941 р. присвоєно звання заслуженого діяча науки України.

З початком Великої Вітчизняної війни харківська астрономічна команда припиняє вивчення неба, але продовжує наукову і викладацьку роботи. Під час евакуації М.Барабашов очолював кафедру астрономії і теоретичної механіки Об'єднаного Українського університету у Кзил-Орді (Казахстан), який було утворено на базі Київського та Харківського університетів.

Повернувшись до рідного міста в 1943 році, Микола Павлович очолив Харківський університет, але у 1945 р. залишив посаду через хворобу.

Після тривалого лікування вчений повернувся до наукової та викладацької роботи. Він зосередив свою наукову роботу щодо вивчення Сонячної системи. З його ініціативи для координації досліджень Місяця створена Комісія фізики планет астрономічної ради АН — яку він очолював протягом п'ятнадцяти років.

За участі Барабашова в 1953 році було створене видання “Відомості Комісії з фізики планет”, а з 1967 р. почав виходити новий журнал “Астрономічний вісник”, присвячений дослідженню тіл Сонячної системи.

Результати дослідів Місяця й планет М.Барабашов виклав у своїх численних працях. Список його робіт включає понад 500 наукових статей, монографій, навчальних посібників, науково-популярних брошур та статей.

Академік Барабашов був ініціатором та активним учасником створення наукової астрономічної школи в Харківському університеті, Харківського планетарію, “Служби Сонця”, Чугуївської спостережної станції Харківської обсерваторії.

М.Барабашов був нагороджений чотирма орденами Леніна, орденом Трудового Червоного Прапора. В 1969 р. йому було присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

Помер Микола Павлович Барабашов 29 квітня 1971 р.

Його ім'ям названі станція Харківського метрополітену і вулиця нашого міста, кратер на Марсі і одна з малих планет Сонячної системи. Його доробок входить до світової скарбниці наукових знань. У 1987 р. Академія наук України заснувала премію ім. академіка М.П.Барабашова за видатні праці в галузі астрономії та експериментальної фізики.

Біографічні довідки:

Александров Ю.В. Барабашов Микола Павлович / Ю.В.Александров // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2003. – Т. 2. – С. 213.

Барабашов [Електронний ресурс] // Астрономы: биограф. справ. – Режим доступа : <http://astronomers.name/barabashov.html>

Барабашов Микола Павлович // УРЕС. – К., 1986. – Т. 1. – С. 134.

Барабашов Николай Павлович // Харьковку 350: 500 влиятельных личностей. – Х., 2004. – С. 46.

Барабашов Николай Павлович [Електронний ресурс] // Биография.ру. – Режим доступа : http://www.biografija.ru/show_bio.aspx?id=7785

Барабашов Николай Павлович [Електронний ресурс] // Википедия. – Режим доступа : <http://ru.wikipedia.org/wiki/Барабашов>

Езерский В.И. Барабашов Николай Павлович / В.И.Езерский // БСЭ. – М., 1970. – Т. 2. – С. 617.

Твори М. П. Барабашова :

О происхождении жизни земной и других небесных тел : (крат. очерк) / Н.П.Барабашов. – М. : Госкультпросветиздат, 1955. – 108 с.

Природа небесных тел и их наблюдения / Н.П.Барабашов. – Х. : Харьк. ун-т, 1969. – 300 с.

Солнце / Н.П.Барабашов. – Х. : Путь просвещения, 1923. – 88 с.

Про Н. П. Барабашова :

Астахова В.И. Барабашов Николай Павлович / В.И.Астахова // Выдающиеся педагоги высшей школы г. Харькова : биогр. словарь. – Х., 1998. – С. 75-76.

Барабашов Николай Павлович // Карнацевич В.Л. 100 знаменитых харьковчан / В.Л.Карнацевич. – Х., 2005. – С. 31-35.

Відданий зорям // Кушнар'юв Є.П. 100 кроків Харківською землею / Є.П.Кушнар'юв. – Х., 2004. – С. 84-87.

Іванська Т.В. Микола Павлович Барабашов : життя і діяльність / Т.В.Іванська // Харкову 350 років : історичні аспекти та погляд на сучасні проблеми : матеріали наук.-практ. конф. (20 квіт., 2004 р.) / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка. – Х., 2004. – Ч. 2. – С. 4-9.

Микола Павлович Барабашов // Харківський університет : іст. екскурс за арх. док. : наук.-довід. вид. / Центр. держ. наук.-техн. арх. України. – Х., 2004. – С. 96-127.

Шумский Д.Л. Герой Социалистического Труда Н.П.Барабашов / Д.Л.Шумский. – Х. : Прапор, 1971. – 136 с.

* * *

Александров Ю.В. Астрономы Харьковского университета в годы Великой Отечественной войны [Электронный ресурс] / Ю. В. Александров // Университеты. – 2005. – № 4. – Режим доступа : http://universitates.kharkov.ua/arhiv/2005_4/aleksandrov/aleksandrov.html

Александров Ю.В. Барабашовские чтения : [форум организован Харьк. террит. отд. нием Малой акад. наук и Харьк. нац. ун-том им. В.Каразина] / Ю.В.Александров // Университеты. – 2006. – № 2. – С. 83.

Александров Ю. Выдающийся астроном и педагог / Ю.Александров // Время. – 1994. – 29 марта.

Александров Ю.В. Гражданин неба / Ю.Александров, Д.Лупишко // Университеты. – 2004. – № 1. – С. 22-28.

Александров Ю.В. Гражданин неба [Электронный ресурс] / Ю.В.Александров, Д.Ф.Лупишко // Университеты. – 2004. – № 1. – Режим доступа : http://universitates.kharkov.ua/arhiv/2004_1/aleksandrov/aleksandrov.html

Бабенко И. Звездочет столетия / И.Бабенко // Событие. – 2002. – 9-15 мая (№ 19). – С. 14.

Барабашов Микола Павлович [Електронний ресурс] // Регіональний інформаційний портал “Харківщина”. – Режим доступу : http://www.irp.kh.ua/site/topicitem.jsp?category_id=37182772&item_id=524288438

Барабашов, Николай Павлович [Электронный ресурс] // Астронет. – Режим доступа : <http://www.astronet.ru:8100/db/msg/1219498>

Николай Павлович Барабашов [Электронный ресурс] : [по материалам кн. Д.Л.Шумского “Н.П.Бапабашов” (Х. : Прапор, 1971.)] // Добро пожаловать в Харьков. – Режим доступа : <http://kharkov.vbelous.net/famous/fam-sci/barabash.htm>

Железняк Г.В. Академик Барабашов Николай Павлович (1894-1971) [Электронный ресурс] / Г.В.Железняк // Харьковский планетарий. – Режим доступа : <http://planetarium-kharkov.org/?q=node/28>

Заливадний В. Прокладав шлях у космос / В.Заливадний // Слобід. край. – 1994. – 31 берез.

Зеленина Е. Любовь Николая Барабашова : звездная и земная / Е.Зеленина // Время. – 2004. – 30 марта.

Лупішко Д. “Було дано пережити виняткову радість...” / Д.Лупішко // Вечір. Харків. – 1984. – 29 берез.

Моргун В. Созданное талантом – вечное памятников / В.Моргун // Эпос. – 1994. – № 21. – С. 4.

Наш славний земляк // Соціаліст. Харківщина. – 1964. – 29 берез.

Погоріла І. Зоряний час великого землянина / І.Погоріла // Слобід. край. – 2003. – 29 берез.

Сергиенко Е. Звездный штурман / Е.Сергиенко // Событие. – 1994. – 4 апр.

Соболевский В. Согражданин неба / В.Соболевский // Веч. Харьков. – 1996. – 2 июля.

Тарасова Л. Алые розы у дома Барабашова : [открыта мемор. доска на доме, где жил ученый] / Л.Тарасова // Веч. Харьков. – 1994. – 9 июня.

Тарасова Л. “Вірю усім серцем...” : [до 90-річчя академіка] / Л.Тарасова // Вечір. Харків. – 1984. – 31 берез.

Тарасова Л. Гражданин неба / Л.Тарасова // Веч. Харьков. – 1994. – 29 марта.

Харків'яни відомі у світі [Електронний ресурс] // Харьковский областной совет. – Режим доступа : <http://www.oblrada.kharkov.ua/rus/kharkovregion/?id=8>

Шумський Д. Розвідник Всесвіту / Д.Шумський // Прапор. – 1971. – № 4. – С. 73-81.

Юрченко О. Академик Барабашов / О.Юрченко // Слобода. – 2004. – 12 мая. – С. 6, 11.

Яницький Б. Ефекти Барабашова / Б.Яницький // Слобід. край. – 2004. – 27 берез.

Яницький Б. Жили, творили, щоб неба досягти / Б.Яницький // Слобід. край. – 2003. – 12 квіт.

Яницький Б. Школа Барабашова / Б.Яницький // Слобід. край. – 1994. – 18 серп.

Бібліографія :

12 квітня

**60 років від дня народження
Анатолія Антоновича
Перерви**

Перерва Анатолій Антонович, український поет, журналіст. Народився 12 квітня 1949 року в с. Вербівка Балаклійського району на Харківщині в учительській родині.

У 1977 р. закінчив факультет журналістики Київського державного університету ім. Т.Шевченка. З 1966 р. до 1979 р. працював кореспондентом районних газет у селищі Нова Водолага та м. Балаклія Харківської області, заступником редактора Харківської молодіжної газети "Ленінська зміна". Обирався відповідальним секретарем Харківської організації Спілки письменників України (1979-1994). За рекомендаціями Василя Мисика та Миколи Шаповала його прийнято до Спілки письменників України у 1979 р., після виходу в світ першої збірки поезій "Живіть, жита" (Х.: Прапор, 1978). З 2000 р. – А.Перерва водночас член Асоціації українських письменників.

В літературу прийшов як поет, але пише також сатиру і гумор (здебільшого - пародії та епіграми), художню публіцистику, поетичні тексти для пісень, перекладає з білоруської, молдовської, грузинської та російської мов.

Анатолій Антонович бере активну участь у громадській роботі: обраний головою правління Благодійного фонду національно-культурних ініціатив ім. Гната Хоткевича, сприяв відкриттю і становленню в Харкові Літературного музею, в якому з 1994 р. працює заступником директора з наукової роботи.

Автор збірок "Живіть, жита" (1978), "Голоси криниць" (1981), "Серед білого дня" (1984), "На зламі літа" (1989), "Соло: голос віщодощів" (1996), "Чистий четвер" (1999), "Полювання без ліцензії" (2003), "Невимовне" (2007). Перші дві збірки лірики в 1982 р. відзначено республіканською комсомольською премією ім. М. Островського.

Вірші А.Перерви перекладено польською, молдовською, російською, киргизькою, болгарською, марійською мовами.

Біографічні довідки:

Анатолій Перерва // Письменники Харкова : довідник. – Х., 2003. – С. 129-131.

Анатолій Перерва // Хрестоматія з літератури рідного краю. – Х., 2001. – С. 317-319.

Гльїницька О.П. Перерва Анатолій Антонович / О.П.Гльїницька // Літературна Харківщина : довідник. – Х., 1995. – С. 257.

Перерва Анатолій [Електронний ресурс] // Національна спілка письменників України. – Режим доступу : <http://nsru.org.ua/dovidnyk/П>

Твори А.А.Перерви:

Голос криниць : вірші / А.Перерва. – Х. : Прапор, 1981. – 51 с.

Рец. : Боянович В. Світло глибоких криниць / В.Боянович // Вечір. Харків. – 1981. – 19 серп.

Федунь Н. Криниці любові / Н.Федунь // Соціаліст. Харківщина. – 1981. – 21 лип.

Живіть жита : вірші / А.Перерва. – Х. : Прапор, 1978. – 64 с.

На зламі літа : лірика / А.Перерва. – Х. : Прапор, 1987. – 86 с.

Рец. : Мироненко І. На терезах досвіду / І.Мироненко // Прапор. – 1988. – № 11. – С. 174-177.

Невимовне : лірика / А.Перерва. – Х. : Майдан, 2007. – 151 с.

* * *

Братерства вічний сад / А.Перерва // Соціаліст. Харківщина. – 1983. – 1 січ.

В сузір'ї Диви : [епіграми-жарти] / А.Перерва // Березіль. – 2000. – № 3/4. – С. 190-192.

Верховіття духовності : до 80-річчя від дня народж. В.Мисика / А.Перерва // Вечір. Харків. – 1987. – 21 лип.

Втома питань – 99; Не стрілявся; Намітки для нащадка; Оп-па, або Пісняк на вечірці у Лялі : [вірші] / А.Перерва // Київ. – 2000. – № 11/12. – С. 171-173.

Жага пізнавати і творити : [ст. відп. секретаря Харк. орг. Спілки письменників України] / А.Перерва // Ленін. зміна. – 1981. – 10 груд.

З вогню та в полум'я; В скрипічному ключі; Не вистачає; Епітафія Гусакові; До недругів; Некролог; Про честь; 8 березня; Секс; Миші : [вірші] / А.Перерва // Березіль. – 1996. – № 5/6. – С. 182-185.

Земле, у тебе ми сил не просили; Довженко; Півжиття, як півдня, пережито; Відвідини; Замість листа; Обрис непевний нашого дому; “Не може будь, що можна все забути; “Окиддю білою віти взялися”; Вечірній етюд; Заспіваймо; Ой у лузі; Обертається колесо часу : [вірші] / А.Перерва // Прапор. – 1985. – № 12. – С. 101-104.

Іменем Івана Виргана; Вечірня розмова з другом : [вірші] / А.Перерва // Соціаліст. Харківщина. – 1989. – 16 січ.

Макоцвітне; Філософське; Першостолічне : [вірші] / А.Перерва // Київ. – 2003. - № 1. – С. 172-174.

Межа; Спроба декларації; Сміх народу мого; Вітер; Хвильовий; Іще в очах дитячих літ; Не відступаю; Не пізно; Смеркання : [вірші] / А.Перерва // Березіль. – 1991. – № 6. – С. 2-5.

Не владен час потьмарить маків цвіт... : харк. письменники – 40-річчю Великої Перемоги / А.Перерва // Ленін. зміна. – 1985. – 8 трав.

Не впасти в безодню зневір'я... : [пам'яті поета В.Гаряєва] / А.Перерва // Слобода. – 1997. – 5 авг.

Нове життя нового прагне слова : [ст. відп. секретаря Харк. орг. Спілки письменників України] / А.Перерва // Соціаліст. Харківщина. – 1986. – 16 лют.

“Перепливаю річку Забуття...”; “І вибились в люди вчорашні повії...”; Срібний вік; Теплий попіл; Ракі літеральні : [вірші] / А.Перерва // Березіль. – 1999. – № 1/2. – С. 29-37.

Слово – з сумніву і шукань : [до 60-річчя від дня народж. Р.Полонського] / А.Перерва // Вечір. Харків. – 1990. – 12 жовт.

У сьйві місяця й казок : [про поета В.Курінного] / А.Перерва // Слобід. край. – 2005. – 13 серп.

“Час летить...”; Балада про хату баби Руделі; “Не для втіхи...”; Подорожній; “Я плачу за вами...”; “Іще стократ помру...”; Теплий попіл : [вірші] / А.Перерва // Панорама. – 1999. – 24 апр. – С. 14.

Про А.А.Перерву :

Бойко В. “Чистий четвер” : [про нову кн. поезій] / В.Бойко // Панорама. – 1999. – 24 апр. – С. 14.

Буняев В. Время зрелости : [к 50-летию поэта] / В.Буняев // Гор. газ. – 1999. – 6 мая.

Земляна Т. “Слід не розхлюпати ані краплини...” : [про творч. вечір поета] / Т.Земляна // Панорама. – 1996. – 7 дек. – С. 5.

Перерва А. Злетів на двох крилах: журналістики і поезії : [бесіда з поетом / записала Л.Сухіна] // Панорама. – 2001. – 2 листоп. – С. 6.

Перерва А. Молодим не вважатись, а бути : [бесіда з поетом / записала Л.Мурзіна] // Ленін. зміна. – 1982. – 10 лип.

Перерва А. “Я довго йшов до себе як до поета” : [бесіда з поетом / записав Л.Логвиненко] // Слобід. край. – 1999. – 13 квіт.

Тесло А. Полювання без ліцензії : [про кн. “Полювання без ліцензії”] / А.Тесло // Слобід. край. – 2003. – 27 груд.

Тесло А. “Я той борг давно відпив...” / А.Тесло // Слобід. край. – 2006. – 30 груд.

26 квітня

**100 років від дня народження
Лева Самійловича
Палатника**

Палатник Лев Самійлович, український фізик, педагог. Народився 26 квітня 1909 р. у м. Полтаві. У 1926 р. закінчив професійно-технічну школу м. Полтави. У 1935 р. завершив навчання на фізико-хімічному факультеті Харківського державного університету. І вже через 3 роки захистив кандидатську дисертацію, в 1952 р. одержав звання доктора фізико-математичних наук.

Лев Самійлович – засновник наукової школи фізики тонких плівок і плівкового матеріалознавства. Досліджував фазові рівноваги у сплавах, структуру і фізичні властивості тонких плівок металів, напівпровідників і діелектриків.

У 1963 р. він організував проблемну науково-дослідну лабораторію мікроплівкової електроніки. Роботи Л.Палатника і його співробітників у цій області склали основу вітчизняної мікроелектроніки, що зароджувалася в ті роки. Він був ініціатором багатьох пріоритетних робіт у таких перспективних галузях науки, як плівкове напівпровідникове матеріалознавство, фізика аморфних металевих сплавів, високотемпературна надпровідність, фізика різання, зносу і тертя та ін. Він був одним з основоположників космічного матеріалознавства.

На початку 70-х років Лев Самійлович організував у Харківському політехнічному інституті новий фізико-технічний факультет, на якому були зосереджені кафедри по підготовці фахівців з перспективних напрямків науки і техніки (плівкові технології, перетворення сонячної енергії, низькотемпературне, космічне і радіаційне матеріалознавство та ін.)

Професор Л.С.Палатник був найталановитішим педагогом. Протягом 40 років він читав фундаментальний курс лекцій по теорії фазових перетворень, постійно удосконалюючи його за рахунок новітніх наукових досягнень. Він підготував ряд навчальних посібників для студентів за цим курсом, розробив навчальні програми, написав лекції з нових дисциплін. За його редакцією був випущений унікальний лабораторний практикум за структурою і фізичними властивостями твердого тіла (2-е видання опубліковане в 1992 р.). Ще в 1950-і рр. Лев Самійлович організував перший в країні студентський науковий семінар, на якому студенти опановували азами наукової роботи. Він вважав, що молодь потрібно залучати до наукової діяльності з перших років навчання, виховувати у них творчий підхід до вирішення

реальних науково-технічних завдань. Цей принцип, застосований у науково-практичній діяльності кафедри, дав благодатні результати. Чимало випускників кафедри посіли керівні посади на підприємствах, в наукових установах і вузах; близько 400 фахівців захистили кандидатські дисертації, понад 40 чоловік стали докторами наук. Під керівництвом Л.С.Палатника було підготовлено 90 кандидатів наук, він консультував підготовку більш 20 докторських дисертацій.

Л.С.Палатник – член багатьох науково-технічних товариств, автор 15 монографій, 2-х підручників, близько 700 наукових статей, понад 90 винаходів, наукового відкриття "Властивість хімічної інертності домішок металів у напівпровідниках зі стехнометричними ваканціями", укладач проектів науково-дослідних робіт.

Роботи Лева Самійловича широко відомі не тільки в Україні, Росії й інших країнах колишнього СРСР, але й у далекому зарубіжжі. Він був учасником багатьох міжнародних наукових конференцій у Німеччині, Англії, Франції, Угорщині, Японії, Китаї. Його фундаментальна праця по теорії фазових перетворень у багатокомпонентних системах перевидана у США. Л.С. Палатник був почесним членом Ради Американського біографічного інституту. Відомості про нього ввійшли до збірника "5000 видатних особистостей світу" (видання США, 1990).

Заслуги Л.С.Палатника відзначені орденом Трудового Червоного Прапора, 8 медалями, нагрудним знаком "Винахідник СРСР" і значком "За заслуги в області вищої освіти СРСР". За цикл робіт з розмірних ефектів у тонких плівках і малих частках твердого тіла йому було присуджено Державну премію УРСР (1986). У 1992 р. йому присвоєно почесне звання заслуженого діяча науки України.

До останнього дня свого життя Лев Самійлович займався активною науково-педагогічною діяльністю. Він був почесним доктором ХІІІ.

Помер Лев Самійлович Палатник 4 червня 1994 р.

Твори Л.С.Палатника :

Научные основы технологии сплавов и пленочных материалов : учеб. пособие / Л.С.Палатник. – Х., 1987. – 52 с.

Физика и химия фазовых превращений : конспекты лекций по курсу "Физика и химия фазовых превращений" / Л.С.Палатник. – Х., 1992. – 155 с.

Про Л.С.Палатника :

Михеева В.В. Палатник Лев Самойлович / В.В.Михеева // Выдающиеся педагоги высшей школы г. Харькова. – Х., 1998. – С. 456-458.

Палатник Лев Самойлович // Харьковский политехнический : ученые и педагоги. – Х., 1999. – С. 226-227.

Палатник Лев Самойлович [Электронный ресурс] // Добро пожаловать в Харьков. – Режим доступа : <http://kharkov.vbelous.net/ukrain/politex1/palatnik.htm>

Ясинский В. Он был ученым от Бога : [в Харьк. политехн. ун-те открыта мемор. доска Л.Палатнику] / В.Ясинский // Время. – 1999. – 27 апр.

10 червня

**60 років від дня народження
Ніни Семенівни
Вербук**

Вербук Ніна Семенівна, український графік, живописець. Народилася 10 червня 1949 р. у Харкові. З дитинства виявляла неабиякі здібності до малювання, тому їй майбутнє було заздалегідь визначене: навчання у дитячій художній школі ім. І.Ю. Рєпіна (першій на той час в Україні), у Харківському художньому училищі. Після закінчення училища у 1968 р. Ніна Вербук вступила на вечірнє відділення Харківського художньо-промислового інституту і одночасно розпочала творчий шлях як художник на Харківському торговельно-рекламному комбінаті. Отримавши в 1974 р. диплом, працювала на Харківському художньо-промисловому комбінаті Худфонду УРСР художником-проектантом, з 1986 р. одночасно обіймає посаду секретаря правління. Весь цей час Ніна Вербук продовжує займатися станковою графікою та живописом.

З 1988 р. – Н.Вербук член Спілки художників України, з 1989 р. – виконуюча обов'язки відповідального секретаря Харківської організації СХУ. З 2000 р. – член правління Харківської організації Національної спілки художників України.

У творчому доробку художниці понад 300 робіт. Діапазон її художніх уподобань широкий: портрет, натюрморт, побутова картина, архітектурний пейзаж. У стилістиці робіт органічно поєдналися поетичний реалізм і романтизм, вишукана декоративність символізму. Колористична палітра дзвінких і соковитих фарб, пружна і гармонійна форма притаманні її творам.

Значне місце у творчості Н.С.Вербук займає образ жінки. Її героїні втілюють світлу, гармонійну основу життя, вони поетичні, ніжні, довершені творіння природи (“Горобина”, “Флора”), прекрасні в пору юності (“Наречені прилетіли”) і свого життєвого надвечір'я (“Пісня”, “Поки сонце зійде”).

Ще один напрям творчості майстрині – образ жінки у фольклорно-міфологічному уявленні. Це “Снігиня”, “Мати світу” – реріхівські і праслов'янські одночасно. У цьому – відголосок української ренесансно-барочної традиції, портретного втілення національного типу. Для художниці – це зріла жінка, сповнена відчуття своєї принадності і краси.

У цьому контексті зрозуміле її звернення до образів селянок, немолодих жінок. Заглибленість у власний світ, уповільнений ритм надають цим творам характер своєрідної медитації.

Картини Ніни Вербук зберігаються у багатьох музеях України, представлені в Німеччині та Японії.

Творчість майстрині відзначено Почесною грамотою Харківської

облдержадміністрації, Подякою міського голови, дипломом лауреата творчої премії Харківської міської ради. У 1999 р. ім'я Ніни Вербук занесено до “Книги рекордів Харкова” за найбільшу кількість персональних виставок серед художників міста.

Біографічні довідки:

Путянін В.Д. Вербук Ніна Семенівна / В.Д.Путянін // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2005. – Т. 4. – С. 252.

Про Н.С.Вербук:

Вербук Ніна Семенівна // Славетні жінки. Україна, рік 2005 / Схід.-Укр. біогр. ін-т. – Х., 2005. – С. 36.

* * *

Банина Т. Женщина и вечность : [о презентации живопис. работ в галерее “АВЭК”] / Т.Банина // Время. – 2000. – 7 нояб.

Багатство рідного краю : [про виставку картин художниці у галереї мистецтв “Джерела”] // Вечір. Харків. – 1993. – 21 січ.

Бровко Н. Дарунки серця / Н.Бровко // Промінь. – 2003. – 15 лип.

Величко Ю. Світлі барви таланту : [за матеріалами бесіди з художницею] / Ю.Величко // Губернія. – 2005. – № 11. – С. 28-29.

Вербук Н. Кисть, творящая свет : [беседа с художницей / записал Ю.Иванов] // Панорама. – 1997. – 27 верес. – С. 15.

Вербук Н. “Моя муза – жизнь : [беседа с художницей] // Гор. газ. – 2006. – 9-15 марта (№ 10). – С. 7.

Нина Вербук [Электронный ресурс] // Харьков. – Режим доступа : <http://www.kharkov.ua/culture/verbuk.htm>

Денисенко О. Зачарована красою / О.Денисенко // Панорама. – 1996. – 31 авг. – С. 14.

Денисенко О. Храмы Ніни Вербук / О.Денисенко // Слобід. край. – 1996. – 29 серп.

Євса І. “Душа трудиться повинна” / І.Євса // Вечір. Харків. – 1987. – 6 серп.

Євса І. “Душа трудиться повинна” [Електронний ресурс] / І.Євса // Добро пожаловать в Харьков. – Режим доступа : <http://kharkov.vbelous.net/verbuk/essays/article1.htm>

Иванов Ю. Мир открывает тайны / Ю.Иванов // Зеркальная струя. – 1996. – № 7. – С. 38.

Из храмов и цветов : Нина Вербук [Электронный ресурс] // Добро пожаловать в Харьков. – Режим доступа : <http://kharkov.vbelous.net/verbuk.htm>

Лауреати муніципальних премій 2001 р. // Харків'яни. – 2001. – № 17. – С. 7.

Лігостаєва С. Пригледіти для картини ... куточок : [про виставку-продаж картин в галереї мистецтв “Джерела”] / С.Лігостаєва // Вечір. Харків. – 1993. – 10 черв.

Нестеров Н. Молитвы добру и вечности / Н.Нестеров // ГИД. – 2000. – 28 июля.

Олесова И. “Мы гордимся вами, талантливыми, влюбленными в свое дело людьми” : [о присуждении муницип. премий 2001 г.] / И.Олесова // Панорама. – 2002. – 4 січ. – С. 3.

Отражение : из стихов, посвящённых Н.Вербук и её творчеству [Электронный ресурс] // Добро пожаловать в Харьков. – Режим доступа : <http://kharkov.vbelous.net/verbuk/reflectn.htm>

Пономарев Л. У Нины – именины / Л.Пономарев // Слобода. – 1998. – 10 марта.

Романовский В. Земные и небесные холсты / В.Романовский // Веч. Харьков. – 2000. – 2 июня.

Румянцева И. Изысканность и тайна Н.Вербук / И.Румянцева // Время. – 1995. – 2 февр.

Румянцева И. Хождение за три моря Нины Вербук / И.Румянцева // Время. – 1999. – 25 мая.

Хомайко Ю. Святковий живопис Ніни Вербук / Ю.Хомайко // Слобід. край. – 2004. – 23 лип.

Чемоданова Х. Женщинам – о женщинах, мужчинам – о птицах : [о выставке «Від заходу до світанку»] / Х.Чемоданова, М.Шевченко // Об'єктив-Но. – 2004. – 26 июля-1 авг. (№ 29). – С. 14.

Шульгина Л. Надежды нашей сад цветет / Л.Шульгин // Слобода. – 1999. – 25 июня. – С. 4.

Шульгина Л. Одухотворенная реальность / Л.Шульгина // Веч. Харьков. – 1999. – 8 июня.

13 червня

**75 років від дня народження
Якова Ейновича
Айзенберга**

Айзенберг Яків Ейнович, конструктор ракетної космічної техніки. Народився в Харкові 13 червня 1934 р. в сім'ї лікаря. Після закінчення із золотою медаллю школи він вступив на радіотехнічний факультет Харківського політехнічного інституту.

По закінченні інституту в 1956 р. направлено працювати до СКБ п/с № 201, основним завданням якого була розробка й супровід серійного виробництва апаратури систем керування для ракет малої й середньої дальності. В 1959 р. на базі цього СКБ було створено ОКБ-692, відоме харків'янам як "67-й абонентний ящик", згодом – ВАТ "Хартрон". Молодий інженер швидко увійшов у ядро колективу. У грудні 1960 р. в ОКБ була організована група теоретиків, що розробляла проекти усіх систем керування ракетної техніки. Я.Айзенберг входив у цю групу, а потім більше чверті століття очолював її. Одним з найважливіших досягнень фахівців ОКБ в 60-х рр. стала розробка системи керування для бойової ракети 8ДО67, що має три типи бойового оснащення, високий ступінь автоматизації пуску й унікальні на той момент тактичні можливості. В 1967 р. роботи з комплексу 8ДО67 були завершені й ракета була прийнята на озброєння. За цю роботу співробітникам підприємства, у тому числі й начальникові теоретичного відділення Я.Айзенбергу, було присуджено Ленінську премію.

У середині 60-х, коли стало відомо, що принцип побудови систем керування на основі аналогових і дискретних лічильно-вирішальних пристроїв не має перспективи подальшого розвитку, Я.Айзенберг став ініціатором вивчення проблеми застосування цифрових обчислювальних машин. Результати проведених досліджень показали, що технічний рівень підприємства дозволяє створити за короткий час власну бортову ЦОМ. В 1968 р. було випробувано перший експериментальний зразок ЦОМ, а в 1971 р., уперше в СРСР, був здійснений успішний запуск ракети із системою керування на базі ЦОМ. Запровадження цифрових обчислювальних машин спочатку в бортових, а потім й у стартових апаратурах поклало початок створенню нового покоління систем керування для ракетно-космічної техніки.

Важливою віхою в розвитку ракетної техніки стало створення в 1970-х рр. колективом розроблювачів ОКБ під керівництвом Я.Айзенберга так званого "електронного пуску" – системи моделювання руху ракети й реакції системи керування на вплив основних збурюючих факторів. Розроблювачі "електронного пуску" були удостоєні Державної премії УРСР.

Серед найбільш відомих проектів, розроблених науковцями на чолі з Я.Айзенбергом – старту найдосконалішої у світі стратегічної ракети SS-18 ("Сатана"), надважкої ракети-носія "Енергія", створення й запуск функціонально-вантажного блоку "Зоря", що поклали початок будівництву нової Міжнародної космічної станції. Зі спогадів колег: Я.Айзенберг присвячував роботі всього себе, 12-годинний робочий день був для нього нормою. Рідкі хвилини відпочинку він присвячував читанню спеціальної літератури, праць по філософії й теології, любив фантастику й детективи. А його іскрометний гумор міг розрядити самі напружені обставини.

Яків Айзенберг створив на "Хартроні" наукову школу, у якій виросло 5 докторів й 76 кандидатів технічних наук. Для підготовки молодих фахівців з тематики підприємства з ініціативи Я.Айзенберга були створені спеціальні кафедри

в провідних вузах міста, а сам він завідував кафедрою й читав лекції. Він автор численних наукових праць і понад 75 винаходів.

Яків Айзенберг був не тільки видатним вченим і конструктором, але й керівником підприємства. З 1990 р. Я.Айзенберг обіймав посаду генерального конструктора – генерального директора “Хартрону”, з 1995 р. – голови правління й генерального конструктора підприємства. Період його “директорства” припав на час розпаду СРСР і розвалу, що наступив за цим, радянської ракетно-космічної галузі. Підприємства, що зовсім ще недавно визначали військову й технологічну міць країни, відразу виявилися незатребуваними, були згорнуті перспективні проекти, з галузі пішли цінні фахівці. У той же час, величезний інтерес до надсекретного ще недавно “Хартрону” виявили іноземні фахівці. За кілька років налагодження міжнародних зв’язків підприємство одержало світове визнання, яскравим свідченням чого є запрошення “Хартрона” для участі в проекті створення Міжнародної космічної станції. У найскладніший період розвитку української економіки Я.Айзенберг першим у країні виступив із пропозицією випробувати на “Хартроні” технологію реструктуризації підприємства ВПК в умовах ринкової економіки. Під його керівництвом була проведена реструктуризація й акціонування “Хартрону”, розпочато освоєння нових напрямків діяльності – розробка й виробництво устаткування для об’єктів енергетики, залізничного транспорту й інших галузей народного господарства.

Якову Ейновичу присуджено звання Заслуженого діяча науки й техніки України (1991). Він був членом українських, зарубіжних і міжнародних академій наук і наукових товариств.

Звичний для Айзенберга темп роботи було порушено катастрофою. У жовтні 2000 р. автомобіль, у якому Яків Ейнович їхав у Київ, неподалік від м. Валки врізався в дерево. Я.Айзенберг одержав струс мозку, переломи ключиці й ребра, довгий час перебував на лікуванні в Харківській обласній лікарні у відділенні нейрохірургії. Після виходу з лікарні він уже не зміг повернутися до напруженої діяльності. У січні 2002 р. Я.Айзенберг подав у відставку й виїхав до Ізраїлю, де жили його дочка й син.

Помер Яків Ейнович Айзенберг 3 липня 2004 р. Його поховано у місті Раанана, в 70 км від Тель-Авіва.

Біографічні довідки:

Айзебберг Яков Эйнович // Харьковку 350 : 500 влиятельных личностей. – Х., 2004. – С. 203.

Кулик А.С. Айзенберг Яків Ейнович / А.С.Кулик // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2001. – Т. 1. – С. 232-233.

Твори Я.Е.Айзенберга:

Динамические свойства летательного аппарата с ЖРД и требования к автомату стабилизации : учеб. пособие / Я.Е.Айзенберг, Ю.М.Борушко.- Х., 1984. – 97 с.

Про А.Е.Айзенберга:

Айзенберг Я. Есть ли выход из лабиринта опасности? : [беседа с пред. правления АО “Хартрон” / записала А.Мазница] // Слобода. – 1999. – 29 июня.

Айзенберг Я. Линия судьбы ведет к звездам : [беседа с президентом и ген. конструктором “Хартрона” / записала И.Румянцева] // Время. – 2000. – 29 июля.

Айзенберг Я. “Ракеты. Жизнь. Судьба” : [отрывок из кн. дир. “Хартрона”] / Я.Айзенберг; материал подготовил А.Генкин // Время. – 2004. – 10 авг.

Айзенберг Я.Е. Ще недавно було секретним : [про вклад харк. вчених і спеціалістів в освоєння космосу : бесіда з голов. конструктором НВО “Електроприлад” / записала Л.Тарасова] // Вечір. Харків. – 1991. – 12 квіт.

Айзенберг Я.Е. Щодня на сьомому поверсі : [бесіда з головою Спілки вчених харк. краю / записала Л.Тарасова] // Вечір. Харків. – 1991. – 28 січ.

Айзенберг Я.Е. Я ничего не выбирал : [беседа с гл. конструктором НПО “Электроприбор” / записал В.Ф.Тырнов] // Панорама. – 1991. – Июнь (№ 23). – С. 2.

Айзенберг был и остается гражданином Украины [Электронный ресурс] // Русский переплет : Интернет-журнал. – Режим доступа : <http://www.pereplet.ru/news/index.cgi?id=8085>

Айзенберг Яків Ейнович [Електронний ресурс] // Національне космічне агентство України. – Режим доступу : <http://www.nkau.gov.ua/nsau/photo.nsf/0/8FB40ED68EBE0E9EC2256E010049CFB6?op=endocument&Lang=E>

Булат В. Он всегда был харьковчанином / В.Булат // Событие. – 2004. – 15-21 июля (№ 29). – С. 7.

Генкин А. “Когда мы говорим об Айзенберге, подразумеваем целую эпоху” / А.Генкин // Время. – 1994. – 21 июня.

Генкин А. Мы говорим “Хартрон”, подразумеваем Айзенберг : [к 70-летию ген. конструктора “Хартрона”] / А.Генкин // Время. – 2004. – 12 июня.

Джерелянський П. Головний теоретик / П.Джерелянський // Губернія. – 2004. – № 7/8. – С. 132-133.

З космосу у вічність : помер геніал. конструктор ракет Яків Айзенберг // Україна молода. – 2004. – 6 лип.

Пацера Н. Космический директор [Электронный ресурс] / Н.Пацера // Киев. ведомости. – 2004. – 7 июля. – Режим доступа : http://old.kv.com.ua/index.php?rub=8&number_old=3238

Рябокоть А. «Хартрон» Айзенберга [Электронный ресурс] / А.Рябокоть // “2000” . – 2006. – 15-21 дек. (№ 50). – Режим доступа : <http://news2000.org.ua/print?a=%2Fpaper%2F10142>

Умер Яков Айзенберг [Электронный ресурс] // MediaPost. – Режим доступа : http://gazeta.media-objektiv.com/print.php?gazeta_id=119&material_id=10

Шуневич В. Академик Яков Айзенберг : “Создавая самые совершенные ракеты, мы были уверены в том, что их никогда и никто не применит...” :

[исполнилось 9 дней со дня смерти создателя уник. системы упр. ракетно-космич. комплексами] / В.Шуневич // Факты и комментарии. – 2004. – 13 июля. – С. 5.

Яницький Б. Жили, творили, щоб неба досягти / Б.Яницький // Слобід. край. – 2003. – 12 квіт.

1 липня

**70 років від дня заснування
Харківського академічного театру ляльок
ім. В.А.Афанасьєва**

Театр відкритий у Харкові 1 липня 1939 р. Тоді колектив складався з 20 осіб, включно з художнім керівником О.М. Струменком Перший театральний сезон відкрився 18 серпня 1939 р. п'єсою “На воле”. Театр працював на сценах Клубу водіїв, Клубу медпрацівників, Малого театру. В червні 1941 р. театр одержав постійне приміщення в будинку Харківської обласної філармонії на пл. Тевелева, 24 (нині пл. Конституції), де розташований й тепер.

В роки Великої Вітчизняної війни театр перебував у евакуації в Киргизії. В театральних виставах – кращі твори української драматургії – “Безталанна” М.Тобілевича, “Лимарівна” П.Мирного, “Ой, не ходи, Грицю, тай на вечорниці” М.Старицького. А.Струменко створює концертну програму “Петрушка и фашист”, яка миттєво завойовує популярність.

В квітні 1944 р. театр повернувся у Харків і фактично працював як пересувний. У 1946 р. до театру приходять Г.Стефанов, Л.Гнатченко, П.Янчуков – майбутні провідні актори трупи.

У 1952 р. на чолі театру ляльок став видатний актор і режисер Віктор Андрійович Афанасьєв. З його ім'ям пов'язаний один з найбільш яскравих періодів життя Харківського театру ляльок, названий дослідниками “харківським феноменом”. Він довів необхідність існування вечірнього репертуару, розрахованого на дорослого глядача. У грудні 1955 р. відбулася прем'єра вистави “Чортів млин” І.Штока. Це була перша в Україні постановка на професійній сцені лялькового спектаклю для дорослих. Сьогодні Харківський театр ляльок має найбільший в Україні репертуар для дорослого глядача. Добір імен авторів літературної першооснови говорить сам за себе: Є.Шварц, М.Булгаков, Г.Лорка, М.Лесков та ін.

Заслугою В.Афанасьєва є і організація Музею театральної ляльки – подібних у всьому світі не більше десятка. У Харкові зберігаються безцінні ляльки перших радянських лялькарів Симонович-Єфимових, роботи Є. Беклешової, чий персонажі радували глядачів впродовж багатьох років, подарунки Сергія Образцова, ляльки з-за кордону.

У 1969 р. В.А.Афанасьєв відкрив і очолив при Харківському інституті мистецтв першу й до тепер єдину в Україні кафедру акторів і режисерів театру ляльок. Наслідком нововведення є те, що у Харкові у Спілці театральних відділень

професійної освіти режисерів і акторів лялькарів найбільш високий рівень професійної підготовки.

Новий підйом творчого життя Харківського театру ляльок був пов'язаний з приходом на посаду головного режисера заслуженого діяча мистецтв України Євгенія Юзефовича Гімельфарба. Однією з кращих його робіт вважається постановка вистави “Майстер і Маргарита”. За відгуками багатьох критиків, ця постановка є одним з кращих інсценувань роману М.Булгакова.

Сьогоднішній репертуар театру складає понад 30 п'єс. В репертуарі театру вистави для дітей – “Казки джунглів” Р.Кіплінга, “Малюк і Карлсон” А.Ліндгрена, “Кіт у чоботах” Ш.Перро, “Кішкін дім” С.Маршака та інші п'єси для дорослих.

На базі театру проводиться також і науково-методична робота у вигляді проведення семінарів і лабораторій за участю режисерів та художників лялькових театрів України, Росії, Угорщини.

Продовжує театр традицію проведення виставок. Постійно у фойє театру експонуються виставки дитячого малюнка та прикладного народного мистецтва, виставки сучасних художників та скульпторів Слобожанщини, виставки театральних плакатів. За останні роки відбулися такі експозиції, як “Харьковский театральный плакат 1970-1980 гг.” (1995), роботи сім'ї Шигимаг (1999), виставка “Польский театральный плакат” (2000).

У листопаді 2002 р. Харківський театр став першим в Україні серед “лялькарів”, якому присвоєно звання академічного.

Провідні театри Харківщини [Електронний ресурс] // Хто є хто на Харківщині. – Режим доступу : <http://who-is-who.com.ua/bookmaket/kharkov2007/2/121.html>

Харківський театр ляльок // УРЕС. – К., 1987. – Т. 3. – С. 560.

Харьковский государственный академический театр кукол им. В.Афанасьева [Електронний ресурс] : Офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.puppet.kharkov.ua/>

Рубинский А.Ю. Мистическая сущность играющих кукол : очерки, эссе, пьеса-сценарий / А.Ю.Рубинский. – Х. : Тимченко А.Н., 2004. – 157 с.

Рец. : Боднар В. Поэзия и проза жизни / В.Боднар // Веч. Харьков. – 2004. – 30 окт.

Георгиева Л. Доброе волшебство кукол / Л.Георгиева // Событие. – 2004. – 4-10 нояб. (№ 45). – С. 15.

Осийчук М. Загадочная душа театральной куклы / М.Осийчук // Веч. Харьков. – 2004. – 16 окт.

Русабров Е. “Смеется в каждой кукле чародей...” / Е.Русабров // Объектив-Но. – 2004. – 25-31 окт. (№ 42). – С. 12.

Хомайко Ю. Для Алексея Рубинского куклы – не игрушки / Ю.Хомайко // Слобід. край. – 2004. – 20 листоп.

- Берлин В.** Кукольный десант : [о работе гл. режиссера Е.Гимельфарба в Америке] / В.Берлин // Событие. – 2001. – № 23. – С. 10.
- Георгиев Л.** Актеры Харьковского кукольного театра теперь “академики”! : недавно театру был присвоен статус академического / Л.Георгиев, Л.Гапеев // Комс. правда. – 2002. – 6 дек. – С. 14.
- Гимельфарб Е.** “Главное, чтобы нас не оставил зритель” : [беседа с гл. реж. театра / записал А.Стогний] // Панорама. – 1999. – 24 сент. – С. 14.
- Гимельфарб Е.** Чтобы не зачерствели души : [беседа с гл. реж. театра / записал Ю.Хомайко] // Веч. Харьков. – 2000. – 13 янв.
- Гімельфарб Є.** Ляльки потрібні не тільки дітям : [бесіда з голов. режисером] // Слобід. край. – 2000. – 18 січ.
- Голина М.** “...Все возрасты покорны” : в Харькове прошел Первый междунар. фестиваль кукол / М.Голина // День. – 2004. – 27 мая.
- Дикань Ф.** Самостоятельная Дюймовочка решает свою судьбу. В Харьковском театре кукол премьера [Электронный ресурс] / Ф.Дикань // MediaPort. – 2008. – 27 апр. – Режим доступа : <http://news.mediaport.info/culture/2008/50958.shtml>
- Дрозд Н.** Быть академическим или не быть? / Н.Дрозд // Объектив-Но. – 2002. – 4 июля. – С. 11.
- Дрозд Н.** С ним и без него : [открытие сезона] / Н.Дрозд // Объектив-Но. – 2002. – 19 сент. – С. 20.
- Заславская В.** Харьковский Государственный Академический театр кукол имени В.Афанасьева [Электронный ресурс] / В.Заславская // Туристические места Харькова. – Режим доступа : <http://tour.com.ua/bla-bla/blogs/index.php?page=blog&blog=kharkov&category=91>
- Камушкина С.** Сумасшедшие открываются : [после реконструкции открыт единственный в Украине музей кукол] / С.Камушкина // Гор. газ. – 2002. – 11 апр. – С. 9.
- Камышина С.** Наши кукольники в Америке : [гл. реж. театра Е.Гимельфарб вернулся из США] / С.Камышина // Гор. газ. – 2001. – № 6. – С. 8.
- Маренич С.** Про виступ харківських лялькарів у Москві [Електронний ресурс] / С.Маренич // ОТБ. – Режим доступа : <http://www.otb.com.ua/news/ukr/dyvyna/2008/12611.shtml>
- Невская Т.** Четыре четверти удачи / Т.Невская // Событие. – 2005. – 21-27 апр. (№ 15). – С. 22.
- Рубинский А.** В куклы можно играть до конца жизни: [беседа с засл. арт. Украины А.Рубинским / записал А.Анничев] // Веч. Харьков. – 2002. – 11 июля.
- Рубинский А.** Не заняться ли нам куклами? : [беседа с засл. арт. Украины А.Рубинским / записали В.Акиншина, М.Татарина] // Гор. газ. – 2002. – 28 марта. – С. 9.

Рубинський О. Традиції “Харківського феномена” : [ляльк. театр у дорослому світі] / О.Рубинський // Культура і життя. – 2005. – 13 лип. (№ 26/27). – С. 6.

Русабров Е. Реанимация надежды : [о междунар. фестивале театров кукол и др. форм сцен. анимации «Аніма»] / Е.Русабров // Об'єктив-Но. – 2004. – 27 мая (№ 21). – С. 12.

Седунова Е. Взят академический рубеж : [театру присвоен статус академического] / Е.Седунова // Событие. – 2003. – 3-9 апр. – С. 22.

Фалькова Ю. Театр ляльок на межі століть / Ю.Фалькова // Слобід. край. – 1999. – 20 лип.

Харківський державний театр ляльок ім. В.А.Афанасьєва // Район. вісті. – 2001. – 23 берез.

Хомайко Ю. Когда взрослые играют в куклы : [к 60-летию театра] / Ю.Хомайко // Веч. Харьков. – 1999. – 18 мая.

Чигрин В. Нет несерьезных жанров : Харьк. театр кукол им. В.Афанасьєва берется за постановку мировой классики / В.Чигрин // Панорама. – 1999. – 22 окт. – С. 14.

Чигрин В. Чи заговорить Воланд українською мовою? : [відкриття театрал. сезону] / В.Чигрин // Панорама. – 2002. – 27 верес. – С. 15.

Шитова К. Кукле Нюре приносили присягу первые пионеры СССР : [о музее Харьк. театра кукол] / К.Шитова // Комсом. правда. – 2005. – 25 нояб. – С. 25.

2 липня

**100 років від дня народження
Сергія Олександровича
Борзенка**

Борзенко Сергій Олександрович, український і російський письменник, журналіст, Герой Радянського Союзу. Народився 2 липня 1909 р. в м. Харкові в сім'ї службовців. У 1927 р. вступив до фабрично-заводського училища, по закінченні якого працював слюсарем, електромонтером на харківських заводах “Світло шахтаря”, “Серп і молот”, у трамвайному депо.

У 1934 р. закінчив Харківський електромеханічний інститут без відриву від виробництва. Був робкором, співробітником заводських багатотиражок “Молотарка”, “Шахтарка” та ін. Наприкінці 1931 р. С.Борзенка направили літературним працівником у республіканську газету “Вісті”. В 1933 р. вийшла

українською мовою перша збірка його оповідань “Народження комуніста”. В 1935 р. С.Борзенко видав другу книгу “Гарячі ключі” і роман “Золотий шлях”.

В 1932-1934 рр. працював у газеті “Краматорська правда” об'єднав молодих літераторів, ставши засновником Краматорського міського літературного гурту.

Незабаром С.Борзенко був запрошений на штатну роботу в обласну газету “Соціалістична Харківщина”. До 1941 р. жив у Харкові.

З перших днів війни, не дописавши чергового нарису про Дніпрогес, старший лейтенант запасу С.Борзенко у складі редакції армійської газети “Прапор Батьківщини” відправився на фронт. Йому неодноразово доводилося разом з воїнами ходити в розвідку, брати участь в атаках, нічних пошуках, воювати разом з партизанами.

Фронтowa доля розпорядилася так, що журналіст і письменник Сергій Борзенко фактично очолив один із загонів десанту морських піхотинців. Загін захопив і утримував плацдарм на кримському узбережжі в районі селища Ельтиген у ході Керченсько-Ельтигенської операції військ Північно-Кавказького фронту й Чорноморського флоту 1 листопада 1943 р.

Водночас ночами, при світлі пожеж, він писав репортажі. Його знамениті “П'ятдесят рядків” з ельтигенського плацдарму – переконливий приклад оперативності військового кореспондента. За подвиги в цих боях, Указом Президії Верховної Ради СРСР від 17 листопада 1943 р., майорові адміністративної служби Борзенко Сергію Олександровичу присвоєно звання Героя Радянського Союзу із врученням ордена Леніна й медалі “Золота Зірка”.

У грудні 1943 р. він співробітник газети “За честь Батьківщини” 1-го Українського фронту, а з серпня 1944 р. – кореспондент “Правди”, у якій потім пропрацював 28 років. Так з пером і блокнотом, а де потрібно й з автоматом майор С. Борзенко пройшов дорогами війни через Румунію, Угорщину, Югославію, Польщу, брав участь у штурмі Берліна й звільненні Праги.

Останню свою кореспонденцію про війну “На вулицях Берліна” С.О.Борзенко опублікував 28 квітня 1945 р.

У післявоєнні роки С.Борзенко продовжував працювати у “Правді”, був кореспондентом газети в Кореї під час американської агресії, був в Індії, Югославії, Румунії, Угорщині, Австрії, Чехословаччині, Польщі, Німеччині, країнах Європи, Азії, Африки, Америки.

З 1969 р. С.Борзенко у відставці.

С.О.Борзенко автор нарисів і оповідань: “Народження комуніста” (1933), “Гарячі ключі” (1935), “Десант у Крим” (1944), “Хоробрість” (1948), “Життя на війні” (1958); романів “Золотий шлях” (1935), “Втамування спраги” (1949); повісті “Підкоряючись законам Батьківщини” (1950); циклу нарисів про Корею – “Корея у вогні” (1951), “Мужність Кореї” (1953); двотомного роману “Який простір!” (1958-1963) та ін.

С.О.Борзенко нагороджений орденами: Леніна, 2-ма Вітчизняної війни I ступеня, Трудового Червоного Прапора, 3-ма - Червоної Зірки; медалями, орденом Державного прапора II ступеня КНДР.

Помер Сергій Олександрович Борзенко 19 лютого 1972 р. у Москві, похований на Новодівочому цвинтарі.

У Харкові його ім'ям названо вулицю, при міській школі № 30 створено музей письменника.

Біографічні довідки:

Борзенко Сергей Александрович // БСЭ. – М., 1970. – Т. 3. – М., 1970. – С. 567.

Борзенко Сергей Александрович // Харькову 350 : 500 влиятельных личностей. – Х., 2004. – С. 47.

Борзенко Сергей Александрович [Электронный ресурс] // БСЭ. – Режим доступа : <http://bse.sci-lib.com/article128900.html>

Борзенко Сергій Олександрович // УРЕС. – К., 1986. – Т. 1. – С. 202.

Різниченко Т.М. Борзенко Сергій Олександрович / Т.М.Різниченко // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2004. – Т. 3. – С. 290.

Твори С.О.Борзенка :

Жизнь на войне : [записки воен. корреспондента] / С.А.Борзенко. – М. : Правда, 1965. – 339 с.

Какой простор! : роман / С.Борзенко. – М., 1958-1971. – Кн. 1–2.

Космічні брати : [журналісти – Герої Рад. Союзу про героїзм льотчиків-космонавтів П.Беляєва і О.Леонова] / С.О.Борзенко, М.М.Денисов. – К. : Політвидав України, 1969. – 135 с.

На горячих точках планеты : очерки, рассказы, повесть / С.Борзенко. – М. : Воениздат, 1982. – 302 с.

Плацдарм / С.Борзенко. – М. : Худ. лит., 1978. – 528 с.

Повинуясь законам Отечества : повести / С.Борзенко. – К. : Дніпро, 1972. – 260 с.

Рассказы / С.Борзенко. – Х. : Кн.-газ. изд-во, 1953. – 135 с.

События и люди : очерк / С.Борзенко. – К. : Госполитиздат УССР, 1956. – 250 с.

Про С.О.Борзенка :

Борзенко Сергей Александрович // Дикань А.П. Герои Харьковщины / А.П.Дикань. – Х., 1998. – С. 12-13.

Борзунов С. Писатель огненных дорог / С.Борзунов // Герои и подвиги. – М., 1981. – Кн. 7. – С. 13-21.

* * *

Бабенко І. З пером і багнетом / І.Бабенко // Слобід. край. – 1998. – 7 трав.

Борзенко Сергей Александрович [Электронный ресурс] // Герои страны. – Режим доступа : http://www.warheroes.ru/hero/hero.asp?Hero_id=1141

Борзенко Сергей Александрович (1909—1972) [Электронный ресурс] // Классическая литература. – Режим доступа : <http://www.philatelia.ru/classik/plots/?more=1&id=3423>

Борзунов С. Кавалеры Золотой Звезды : Сергей Борзенко (1909—1972) [Электронный ресурс] // Журналист . – 2004. – № 6. – Режим доступа : <http://www.journalist-virt.ru/mag.php?s=200406681>

Вулиця Сергія Борзенка : [мемор. дошку з барельєфом встановлено на фасаді одного з будинків Харкова] // Вечір. Харків. – 1981. – 22 серп.

Гавриленко В. Вулиця Сергія Борзенка : слово про друга / В.Гавриленко // Прапор. – 1984. – № 8. – С. 86-92.

Гончаренко В. Перо солдата / В.Гончаренко // Соціаліст. Харківщина. – 1980. – 4 трав.

Денисов М. Бойовий однополчанин / М.Денисов // Ленін. зміна. – 1982. – 4 трав.

Жуков Ю. Жизнь на войне / Ю.Жуков // Лит. газ. – 1982. – 1 марта. – С. 3.

Ижицкий. 1-я топонимическая война. Сергей Борзенко / Ижицкий // Мегаполис. – 2006. – 9 нояб. (№ 10). – С. 21.

Макаренко Я. Ради нескольких строчек... / Я.Макаренко // Крас. знамя. – 1981. – 5 мая.

Сафонов А. Таким він був : до 80-річчя з дня народж. Героя Рад. Союзу С.Борзенка / А.Сафонов // Соціаліст. Харківщина. – 1989. – 2 лип.

Улица названа именем Героя-журналиста // Крас. знамя. – 1981. – 23 авг.

Яницький Б. Все життя в дорозі / Б.Яницький // Панорама. – 1999. – 5 июня. – С. 15.

26 липня

125 років від дня народження
Степана Васильовича
Гризодубова

Гризодубов Степан Васильович, авіаконструктор, винахідник, льотчик. Народився 26 липня 1884 р. в с. Пархомівка Богодухівського повіту (зараз село належить до Краснокутського району) у бідній родині. Підлітком разом з батьками переїхав до Харкова. У 1903 р. закінчив Харківське залізничне училище і почав працювати в паровозоремонтних майстернях. Бурхливі події Першої російської революції не минули Степана Гризодубова: в 1905 р. за участь у страйку його

вигнали з майстерень й він був змушений відкрити приватну електромеханічну майстерню у себе вдома.

Наприкінці 1908 р. С.Гризодубов побачив у кіно документальні кадри польоту братів Райт й проинявся бажанням побудувати свій літальний апарат. Він купив у кіномеханіків кілька кадрів плівки і по цих нечітких зображеннях почав проектувати власний аероплан. У 1910 р. Степан побудував у Харкові з місцевих матеріалів аероплан Г-1. Зовні він був схожий на літак братів Райт, але до свого апарату Гризодубов сконструював і побудував авіаційний чотирьохциліндровий бензиновий двигун рідинного охолодження. Напевно, цей двигун став першим у Росії бензиновим авіаційним двигуном. Испити двомісного аероплана Г-1 відбулися ранньою весною 1911 р. на полі Харківського іподрому. Вдалими їх назвати не можна – апарат їздив по полю, але піднятися в повітря так і не зміг. Згодом Гризодубов побудував ще два літаки, на одному з яких з успіхом виконував польоти над полем іподрому у 1912-1914 рр.

У 1915-1916 рр. С.Гризодубов служив в армії. 25 лютого 1916 р. його було залучено до школи військових льотчиків при імператорському Всеросійському аероклубі, 8 червня цього ж року він отримав диплом пілота-авіатора. У 1919–1924 рр. очолював авіаремонтні майстерні Харківського авіапарку, на базі яких згодом створено авіаційний завод, а з 1924 р. і до початку окупації Харкова (у жовтні 1941 р.) працював у науково-дослідному інституті Гігієни праці та профзахворювань, де очолював роботи щодо проектування, розробки, виготовлення, випробування й встановлення контрольно-диспетчерської апаратури для різних галузей промисловості.

З 1925 р. Степан Васильович завідує планерною секцією Товариства авіації й повітроплавання України й Криму. Він став одним з організаторів планеризму в країні, брав участь у проектуванні декількох планерів. У 1939 р. спроектував і побудував за допомогою активістів аероклубу планер і сам літав на ньому. За період з 1928 р. до 1938 р. сконструював і побудував три типи аеросаней.

Після Великої Вітчизняної війни С.В.Гризодубов вже не займався активною конструкторською діяльністю, але проводив велику роботу з популяризації досягнень вітчизняної авіації серед школярів і студентів.

Помер Степан Васильович Гризодубов 11 грудня 1965 р. в Харкові.

У 1971 р. в квартирі, де мешкав Степан Васильович протягом 1921-1965 рр., відкрито музей (з 1999 р. – Меморіальний музей-квартира сім'ї Гризодубових). 5 листопада 1985 р. на будинку по вул. Мироносицькій 54-б встановлено меморіальну дошку авіаконструкторові (скульптор В.Рябцев).

Біографічні довідки:

Власко В.Є. Гризодубов Степан Васильович / В.Є.Власко // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2006. – Т. 6. – С. 452.

Гризодубов Степан Васильевич // Харьковку 350 : 500 влиятельных личностей. – Х., 2004. – С. 38.

Гризодубов Степан Васильевич [Электронный ресурс] // Универсальная энциклопедия. – Режим доступа : http://www.mega.km.ru/bes_98/encyclor.asp?TopicNumber=16920

Гризодубов Степан Васильевич [Электронный ресурс] // Словарик визуальный. – Режим доступа : <http://vslovar.org.ru/14645.html>

Гризодубов Степан Васильевич [Электронный ресурс] // Большой энциклопедический словарь. – Режим доступа : <http://www.bes-online.ru/show.php?id=195-3714>

Гризодубов, Степан Васильевич [Электронный ресурс] // Википедия. – Режим доступа : http://ru.wikipedia.org/wiki/Гризодубов,_Степан_Васильевич

Про С.В.Гризодубова :

Ковань М.О. Под небом Харькова. Странички из жизни С.В.Гризодубова / М.О.Ковань. – Х. : Прапор, 1968. – 74 с.

“Хочеш літати – літай!” // Кушнар'юв Є.П. 100 кроків Харківською землею / Є.П.Кушнар'юв. – Х., 2004. – С. 286-289.

Решетов А.К. Степан Васильевич Гризодубов / А.К.Решетов, Л.Г.Авксент'єв, В.Б.Власко. – Х. : Майдан, 1999. – 424 с. : ил.

* * *

Аероплан Гризодубова : [з історії авіації в Харкові] // Вечір. Харків. – 1981. – 25 берез.

Башук Д. Авторитет его неоспорим / Д.Башук, В.Власко // Веч. Харьков. – 1995. – 21 дек.

Власко В. Жизнь, посвященная небу / В.Власко // Слобода. – 1996. – 11 февр.

Власко В. Первый полет / В.Власко // Слобода. – 1997. – 11 июля.

Власко В. Там, где жил Гризодубов / В.Власко // Веч. Харьков. – 1998. – 18 авг.

Власко В. Человек, труженик, самородок / В.Власко // Слобода. – 1999. – 27 июля.

Гризодубов Степан Васильевич [Электронный ресурс] // ВВС России : люди и самолеты. – Режим доступа : http://www.airforce.ru/staff/who_is_who/

Зеленина Е. Степан Гризодубов – мушкетер воздухоплавания / Е.Зеленина // Время. – 2004. – 27 июля.

Знаковский В. Жизнь, отданная авиации / В.Знаковский // Слобода. – 1994. – 27 авг. – С. 6.

Листов М. Степан Гризодубов [Электронный ресурс] / М.Листов // Мир Сэнт Экзюпери в России. – Режим доступа : <http://www.saint-exupery.ru/show.html?id=170&eid=mnu&lng=rus>

Льотчики Гризодубови : [про С.В.Гризодубова та його дочку В.С.Гризодубову] // Промінь. – 1991. – 29 жовт.

Родина Гризодубових // who-is-who : Український видавничий портал. – Режим доступа : <http://who-is-who.com.ua/bookmaket/ukrfamily2006/1/3/1.html>

Самолеты С.В.Гризодубова [Электронный ресурс] // Ероплан. – Режим доступа : <http://www.eroplan.boom.ru/shavrov/chr2/early/griz.htm>

Солодовников Д. Пионер украинской авиации / Д.Солодовников // Время. – 1999. – 27 июля.

Храпов Я. “Его винты поют, как струны...” : [к 100-летию со дня рождения] / Я.Храпов // Правда. – 1985. – 13 мая.

Чернай О. Аэроплан Степана Гризодубова / О.Чернай // Панорама. – 1992. – Сент. (№ 36). – С. 5.

Чернова Н. Крилата родина : [про музей-квартиру сім’ї Гризодубових] / Н.Чернова // Слобід. край. – 2004. – 11 верес.

Шевченко М. Кулибин, где твои крылья? : [о Гризодубове и его увлечении фотографией] / М.Шевченко // Объектив-Но. – 2004. – 15 июля. – С. 12.

Яницький Б. Жили, творили, щоб неба досягти / Б.Яницький // Слобід. край. – 2003. – 12 квіт.

2 грудня

**75 років від дня народження
Ігоря Михайловича
Рибак**

Рибак Ігор Михайлович, український спортсмен, олімпійський чемпіон з важкої атлетики в легкій вазі (Мельбурн, 1956). Народився 2 грудня 1934 р. в Харкові. “Захворів” на важку атлетику ще у восьмому класі, коли записався до спортивної секції. Поміст, що був у парку ім. Т.Шевченка, де з ранку до пізнього вечора можна було “потягати” штангу і побачити рекордсмена світу Г.Новака, став першою сходинкою до світового визнання.

Поруч з І.Рибак, студентом Харківського медичного інституту, у непереможній збірній команді Харкова в ті роки росли й перемагали Федір Осипа й Леонід Жаботинський, Хасен Ягли-Огли й Марко Рудман, інші знатні атлети. Під

своє крило І.Рибак взяв киянин Яків Григорович Куценко, тренер збірної, сам у минулому видатний важкоатлет. На Іграх у Мельбурні вирішено було виставити двох спортсменів у легкій вазі – Равіля Хабутдінова та Ігоря Рибак. І.Рибак тренувався до нестями, умовити його піти із залу було проблемою. Новий олімпійський рекорд – 380,0 кг. – і золота медаль чемпіона були гідним завершенням дебюту харків'янина.

Ще чотири рази І.Рибак ставав чемпіоном України. До 1960 р. входив до складу збірної команди країни, вигравав чимало міжнародних турнірів.

Але головним у його післяолімпійській долі була спортивна медицина. Ігор Михайлович після закінчення Харківського медінституту працює в обласному лікарсько-фізкультурному диспансері. Тут олімпійський чемпіон теж намагався бути першим. На багатирських й інших турнірах він тепер з'являвся в білому халаті, знаючи на власному досвіді, як краще допомогти тому, хто одержав травму. Як щирий однолюб, прославлений атлет назавжди зберіг позитивну відданість улюбленій справі.

Під керівництвом Рибак диспансер став для харківських спортсменів і багатьох звичайних шанувальників фізичної культури багатопрофільною лікарнею й спеціалізованою «швидкою допомогою» одночасно.

Помер Ігор Михайлович Рибак 28 вересня 2005 р. в Харкові.

Біографічні довідки:

Рибак Ігор Михайлович // УРЕС. – К., 1987. – Т. 3. – С. 93.

Рибак Ігор Михайлович [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Рибак_Ігор

Рыбак Игорь Михайлович // Олимпийская Энциклопедия. – М., 1980. – С. 201.

Рыбак Игорь Михайлович // Украинская советская энциклопедия. – К., 1983. – Т. 9. – С. 402.

Рыбак Игорь Михайлович [Электронный ресурс] // Биография.ру. – Режим доступа : http://www.biografija.ru/show_bio.aspx?ID=113459

Рыбак Игорь Михайлович [Электронный ресурс] // Яндекс. Словари. – Режим доступа : <http://slovari.yandex.ru/dict/olympic/article/olymp/ol21/ol2-1256.htm>

Про І.М.Рибак:

Ігор Рибак // Олімпійці з України. – К., 1972. – С. 27-29.

Олейник Н. История физической культуры и спорта на Харьковщине (люди, годы, факты), 1951-1974 / Н.Олейник, Ю.Грот. – Х. : Прапор, 2005. – Т. 2. – 448 с.

Про І.Рибак – с. 32, 57, 60, 71-72, 74, 84-92, 103, 108, 121, 125, 131, 144, 252, 268.

* * *

Андриевский В. Чемпионский улов Игоря Рыбака : исполняется 50 лет со дня триумфа на тяжелоатлет. помосте олимп. Мельбурна харьк. штангиста И.Рыбака / В.Андриевский // События. – 2006. – 12-18 окт. (№ 39). – С. 37.

Грот Ю. “Железный главврач” / Ю.Грот // Слобода. – 2004. – 23 марта. – С. 10.

Заседа І. Україна олімпійська : 1952-2004 / І.Заседа // Голос України. – 2004. – 28 лют. – С. 7.

Ликов В. “Залізний” головлікар / В.Ликов // Слобід. край. – 2000. – 22 лют.

Рибак І. Почесну грамоту, підписану Президентом України, вручено Олімпійському чемпіонові в Мельбурні : [беседа з важкоатлетом / записав Р.Галушка] // Освіта України. – 2003. – 13 трав. – С. 8.

Рыбак И. Богатый улов Игоря Рыбака : [беседа с чемпионом / записал В.Андриевский] // Время. – 2005. – 9 июля.

Рыбак И. Человек, открывший австралийский счет харьковчан : [беседа / записал В.Андриевский] // События. – 2001. – 22-28 марта (№ 12). – С. 12. ; 29 марта (№ 13). – С. 13.

Триумф Игоря Рыбака // События. – 2007. – 29 нояб.-5 дек. (№ 46). – С. 34.

Ушел из жизни Игорь Михайлович Рыбак [Электронный ресурс] // События Харькова. – Режим доступа : <http://lenta.kharkov.ua/news/2005/09/28/100723.html>

Зміст

Хроніка подій з історії Харківщини на 2009 рік

Знаменні та пам'ятні дати Харківщини на 2009 рік

Матеріали на допомогу відзначення знаменних і пам'ятних дат на 2009 рік

Барсегян Олександр Сергійович

Відкрите акціонерне товариство “Турбоатом”

Птушкін Володимир Михайлович

Ковалевський Єгор Петрович

Мірошниченко Анатолій Михайлович

Барабашов Микола Павлович

Перерва Анатолій Антонович

Палатник Лев Самійлович

Вербук Ніна Семенівна

Айзенберг Яків Ейнович

Харківський академічний театр ляльок ім. В.А.Афанасьєва

Борзенко Сергій Олександрович

Гризодубов Степан Васильович

Рибак Ігор Михайлович